

STUDIU TEMATIC

RESPECTAREA DREPTURILOR COPIILOR LA NUME ȘI CETĂȚENIE

CHIȘINĂU 2017

Acest raport este elaborat și publicat cu sprijinul financiar al UNICEF Moldova.
Conținutul, opiniile și modul de expunere a informației, precum și prezentarea
grafică nu reflectă neapărat punctul de vedere al UNICEF Moldova.

Mulțumiri

Aducem sincere mulțumiri instituțiilor publice care și-au exprimat interesul în realizarea prezentei analize, manifestând o deosebită deschidere, și anume: Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Agenția Servicii Publice, Ministerul Afacerilor Interne, Biroul Migrație și Azil, Consiliile raionale (municipale) cu subdiviziunile specializate.

De asemenea, aducem mulțumiri tuturor persoanelor care au participat la ședința de validare a studiului, de ale căror sugestii s-a ținut cont la finalizarea Studiului.

LISTA ABREVIERILOR

APP – Asistența parentală profesionistă

ASP – Agenția Servicii Publice

BMA – Biroul de Migrație și Azil

CNPDC – Consiliul național pentru protecția drepturilor copilului

OSC – Organul de stare civilă

CTF – Case de tip familial

CUPRINS

CONTEXT.....	5
--------------	---

CAPITOLUL I

Cadrul legal și procedurile existente pentru înregistrarea nașterii copiilor și acordarea cetățeniei.
Standarde internaționale și naționale privind drepturile copiilor la nume și cetățenie

1.1. Legislația generală privind dreptul copiilor la nume și cetățenie.....	7
1.2. Legislația Republicii Moldova care reglementează dreptul la nume și cetățenie.....	9
1.3. Experiența altor state privind asigurarea drepturilor copilului la nume și cetățenie.....	11

CAPITOLUL II

Situația actuală privind respectarea dreptului la nume și cetățenie în Republica Moldova

2.1. Declararea și înregistrarea nașterii copiilor: Reglementări legale <i>versus</i> realitate.....	15
2.1.1. Înregistrarea tardivă a nașterii.....	20
2.1.2. Înregistrarea nașterii copilului abandonat.....	23
2.1.3. Termeni și cost a înregistrării nașterii copilului.....	24
2.1.4. Sancțiuni aplicate pentru înregistrarea tardivă a nașterii copilului.....	24
2.2. Documentarea copiilor cu buletine și pașapoarte și asigurarea dreptului la cetățenie.....	25
2.3. Dobândirea cetățeniei Republicii Moldova.....	27
2.4. Respectarea drepturilor la nume și cetățenie a copiilor din stînga Nistrului.....	31
2.5. Politicile statului în vederea asigurării dreptului copilului la nume și cetățenie.....	33

CAPITOLUL III

Concluzii și recomandări.....	36
Anexa nr. 1 Metodologie.....	40

CONTEXT

Orice copil trebuie să fie înregistrat imediat după naștere și să aibă un nume. Dreptul la nume și cetățenie este un drept subiectiv și lezarea acestuia duce, în mod consecutiv, la lezarea altor drepturi, precum a dreptului la sănătate, asistență și protecție socială, educație, etc.

Subiectul copiilor „fără identitate” a fost și continuă să fie abordat la nivel global, avînd în vedere că există numeroase probleme privind înregistrarea copiilor imediat după naștere.

În anul 2013 Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) a lansat Raportul „Dreptul fiecărui copil născut: Inechități și tendințe în înregistrarea nașterii”¹. Potrivit rezultatelor studiului, în care a fost analizată situația din 161 din țări, s-a constatat că aproape 230 milioane de copii cu vîrsta sub 5 ani nu au fost înregistrați la naștere, adică unul din trei copii.

Țările care au cel mai jos nivel de înregistrare a nașterii copiilor sunt în Asia de Sud și Africa subsahariană. În topul celor 10 țări cu cel mai mic nivel de înregistrare a copiilor la naștere sunt: Somalia (3%), Liberia (4%), Etiopia (7%), Zambia (14%), Ciad și Tanzania (cîte 16%), Guineea-Bissau (24%), Pakistan (27%) și Congo (28%).

Potrivit aceleiași surse, cei mai afectați sunt copii minorităților etnice și religioase, copii din zonele rurale și sărace, cei din familiile sărace și analfabete. Barierele existente la înregistrarea nașterii copiilor pot fi de natură politică, geografică, economică, legislativă, socială, culturală sau administrativă.

În țările în care există conflicte militare siguranța și adăpostul sunt mult mai importante decît deplasarea la birourile de înregistrare, grija înregistrării copiilor fiind deseori abandonată.

O altă bariera o reprezintă și veniturile foarte scăzute. De exemplu, în Paraguay, unde nivelul salariilor minime este de aproximativ 7 dolari pe ziua de lucru, pentru eliberarea certificatului de naștere se percepe o taxă de aproximativ 15 dolari.

Cea mai frecventă problemă întîmpinată la înregistrarea nașterii copiilor este lipsa de identitate a părinților. Asemenea situații se întîlnesc adesea în mediile rurale, lipsa documentelor de identitate personală neprezentînd o grijă susceptibilă de atenție.

Problema copiilor ”fără identitate” este actuală și pentru Republica Moldova. În conformitate cu legislația națională, nașterea copilului trebuie trecută obligatoriu în Registrul actelor de stare civilă. Cu toate acestea, potrivit Studiului UNICEF realizat în Republica Moldova, anul 2012, pe un eșantion reprezentativ de circa 12,000 gospodării arată că aproape toți copiii sub vîrsta de 5 ani (99,6%) au fost înregistrați la naștere.

În anul 2013, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, a realizat o analiză referitor la documentarea copiilor cu adeverințe de naștere². Potrivit Raportului tematic, în țara noastră, la evidența autorităților se aflau 343 de copii a căror naștere nu a fost trecută în Registrul actelor de stare civilă. Cei mai mulți copii fără adeverințe de naștere aveau vîrsta cuprinsă între 9-12 ani

¹ https://www.unicef.org/moldova/ro/11941_25385.html

² http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_tematic_-_copii_nedocumentati_red_1.pdf

(38%). 93% din copii fără certificat de naștere se aflau în familia biologică. Numărul real al copiilor fără acte de identitate nu este cunoscut, la fel cum nu este cunoscut nici numărul persoanelor mature ”fără identitate”.

În pofida faptului că în Moldova înregistrarea copiilor la naștere constituie o obligație a părinților sau a reprezentanților copilului, iar eliberarea certificatelor de naștere este gratuită, problema copiilor fără nume rămîne a fi una de importanță majoră.

Studiul este realizat la inițiativa Oficiului Avocatului Poporului cu suportul reprezentanței UNICEF Moldova.

Ținînd cont de faptul că subiectul copiilor nedocumentați ține de mai mulți actori, la elaborarea Studiului în cauză a fost pus accentul pe abordarea multiaspectuală.

În cadrul primului capitol al Studiului se pune accentul pe legislația națională și internațională cu referire la dreptul copilului la nume și cetățenie.

În acest context putem menționa că Republica Moldova promovează politici de protecție a drepturilor copilului, inclusiv simplificînd procedura de documentare a copiilor. Cu toate acestea, există lacune în partea ce ține de comunicarea instituțională și înregistrare a nașterii copiilor. În vederea asigurării respectării dreptului la nume a copilului, Republica Moldova poate prelua experiența altor state, modele care au fost abordate în studiu.

Capitolul doi conține date statistice despre numărul copiilor a căror drept la nume și cetățenie este încălcat, rolul instituțiilor în asigurarea respectării drepturilor copilului, situația copiilor din stînga Nistrului în ceea ce privește dreptul lor la nume și cetățenie și politicile statului în vederea asigurării dreptului la nume și cetățenie.

Capitolul trei cuprinde concluziile și recomandările pentru îmbunătățirea situației din domeniu.

Studiul are scopul de a analiza situația per ansamblu, a identifica lacunele existente, profilul copilului fără identitate, cauzele și consecințele încălcării drepturilor copilului, nu în ultimul rînd soluțiile pentru eradicarea problemei.

Rezultatele Studiului vor fi utilizate pentru creșterea gradului de conștientizare a problemei, pentru promovarea de politici și programe destinate protecției copiilor și asigurării drepturilor la nume și cetățenie tuturor copiilor.

CAPITOLUL I

CADRUL LEGAL ȘI PROCEDURILE EXISTENTE PENTRU ÎNREGISTRAREA NAȘTERII COPIILOR ȘI ACORDAREA CETĂȚENIEI. STANDARDE INTERNAȚIONALE ȘI NAȚIONALE PRIVIND DREPTURILE COPIILOR LA NUME ȘI CETĂȚENIE

1.1. Legislația generală privind drepturile copiilor la nume și cetățenie

La nivel internațional au fost adoptate un șir de tratate care garantează tuturor persoanelor, de la naștere, dreptul la nume și cetățenie.

Declarația universală a drepturilor omului³, în art. 15 prevede că *”orice persoană are dreptul la cetățenie. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sa sau de dreptul de a-și schimba cetățenia”*.

Convenția Europeană a drepturilor omului, spre deosebire de alte tratate internaționale de protecție a drepturilor omului, nu conține dispoziții explicite cu referire la dreptul persoanei la nume și cetățenie, dar *”dreptul la identitate”* al unei persoane este componentă a dreptului la viață privată personală. În materia exercitării dreptului la nume, autoritățile statale se bucură de o anumită libertate de reglementare.

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului atribuie numelui și prenumelui persoanei o funcție socială de identificare, iar în jurisprudența sa referitoare la articolului 8 din Convenție, Curtea a stabilit că articolul 8 *”garantează un drept la identitate și la dezvoltare personală”*. Înalta Curte consideră că dreptul unei persoane la nume și la prenume intră în domeniul de aplicare a art. 8 §1 sau ca componentă a noțiunii de *”viață privată”* sau este cuprins în noțiunea de *”viață de familie”*⁴. Aceste elemente a dreptului la respectarea vieții private și de familie au fost examinate de Curtea Europeană în mai multe cauze, printre care: *Burghartz c/Suisse*, din 22 februarie 1994; *Stern c/Finlande* din 25 noiembrie 1994, *Guillot c/Internet* din 24 octombrie 1996; *Szokoloczy-Syllaba et Palffy de Erdoed Szokoloczy-Syllaba c/Suisse* din 29 iunie 1999; *Bijleveld c/Pays-Bas* din 27 aprilie 2000; *Taieb dite Halimi c/France* din 20 martie 2000; *Johansson c/Finlande* din 6 septembrie 2007; *Boulgakov c/Ukraine* din 11 septembrie 2007, etc.

În cauza *Salonen c/Finlande*, Curtea a menționat că prenumele este un element al *”patrimoniului public”* al personalității; în anumite situații el nu poate să rămână cantonat în cadrul stării civile, dar să aibă incidență asupra vieții private. Alegerea numelui unui copil face parte din cadrul vieții private, iar refuzul ofițerului de stare civilă de a înregistra copilul sub acest prenume constituie o ingerință în viața privată⁵. Cu toate acestea, magistrații CtEDO consideră că orice societate democratică trebuie să recunoască principiul proporționalității în exercitarea drepturilor prevăzute de art. 8 al Convenției. Numele de familie, este la fel ca și prenumele, este un element de individualizare a persoanei în societate, însă, într-o măsură mai mare, fiindcă persoanele au o

³ Adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948.

⁴ Convenția europeană a drepturilor omului, comentariu pe articole, ediția a 2-a, autor Corneliu Bîrsan, Editura C.H. BECK.

⁵ Cauza *Guillot c/France*.

marjă de manevrare mai limitată în măsura în care, în lipsa unei dispoziții specifice în Convenție, statele sunt libere să legisleze în materie⁶.

Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice⁷ la art. 24 stabilește expres dreptul fiecărui copil la nume și cetățenie, și anume *”orice copil trebuie să fie înregistrat imediat după naștere și să aibă un nume. Orice copil are dreptul de a dobândi o cetățenie”*.

În articolul 7 al Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului⁸, la fel, este garantat dreptul copilului de a avea un nume la naștere *”copilul este înregistrat imediat după nașterea sa și are de la această dată dreptul la nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și, în măsura posibilului, dreptul de a-și cunoaște părinții și a fi crescut de aceștia”*.

Consiliul Europei, la 06 noiembrie 1997 a adoptat Convenția europeană nr. 1997 cu privire la cetățenie⁹, care stabilește principiile și regulile în materie de cetățenie a persoanelor fizice, precum și regulile ce determină obligațiunile militare în caz de pluralitate de cetățenii, cărora dreptul intern al Statelor Părți trebuie să se conformeze. În sensul acestei Convenții ”cetățenia” înseamnă legătura juridică dintre o persoană și un stat fără să indice asupra originii etnice a acesteia.

Orice stat semnatar al Convenției cu privire la cetățenie trebuie să-și aducă normele interne cu privire la cetățenie, conform următoarelor principii¹⁰:

- Fiecare persoană are dreptul la cetățenie;
- Apatridia se evită;
- Nimeni nu poate fi privat de cetățenia sa în mod arbitrar;
- Nici căsătoria, nici desfacerea unei căsătorii dintre un cetățean al unui Stat Parte și un străin, nici schimbarea cetățeniei unuia dintre soți în timpul căsătoriei nu va afecta în mod automat cetățenia celuilalt soț.

În Capitolul III al Convenției sunt stabilite regulile cu privire la cetățenia care urmează a fi respectate de Statele Părți. Astfel că fiecare Stat va stipula în legislația sa internă dobândirea cetățeniei sale *ex lege* de către:

- a) copiii, unul dintre părinții cărora la momentul nașterii acestor copii are cetățenia acestui Stat Parte, ținându-se cont, totodată, de orice excepție prevăzută în legislația sa internă cu privire la cazurile copiilor născuți peste hotare, în raport cu copiii, drepturile părintești asupra cărora sunt stabilite în baza recunoașterii, hotărârii judecătorești sau în baza unor proceduri analoage, fiecare Stat Parte poate prevedea ca copilul să dobândească cetățenia sa în conformitate cu procedurile stabilite în legislația sa internă;
- b) copiii găsiți pe teritoriul său, ai cărui ambii părinți nu sunt cunoscuți și care în caz contrar ar fi fost recunoscuți apatrizi;

⁶ Convenția Europeană a drepturilor omului, comentariu pe articole, Ediția I, autor Corneliu Bîrsan, Editura c.h. BECK.

⁷ Adoptat de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 19 decembrie 1966 și ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28 iulie 1990.

⁸ Adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, fiind în vigoare pentru Republica Moldova de la 25 februarie 1993.

⁹ În vigoare pentru Republica Moldova din 01 martie 2000.

¹⁰ Articolul 4.

De asemenea, fiecare Stat Parte va stipula în legislația sa internă posibilitatea de a dobândi cetățenia sa de către copiii născuți pe teritoriul său, care nu dobândesc la momentul nașterii cetățenia altui stat.

Totodată, fiecare Stat Parte va prevedea în legislația sa internă posibilități ce facilitează dobândirea cetățeniei sale de către copiii la care unul dintre părinți, la momentul nașterii copilului, are cetățenia acestui stat; copiii, unul dintre părinții căruia dobândește sau a dobândit cetățenia sa; copiii înfiați de unul dintre cetățenii săi; etc.

Statul Parte la Convenția cu privire la cetățenie nu poate prevedea în legislația internă pierderea cetățeniei sale *ex lege* decât în anumite situații¹¹, iar renunțarea la cetățenie se permite doar cu condiția că persoanele nu vor deveni în consecință apatrizi¹².

Având în vedere că și statutul apatrizilor trebuie să fie reglementat și îmbunătățit, Organizația Națiunilor Unite, la data de 28 septembrie 1954, a adoptat Convenția privind statutul apatrizilor¹³. În sensul Convenției privind statutul apatrizilor, apatrid este persoana care nu este considerată al nici unui stat, conform legii naționale a acestuia, dar acestor persoane le va fi acordat cel puțin același tratament favorabil de care beneficiază cetățenii statului în care se află apatridul.

Cinci ani mai târziu, la New York a fost adoptată Convenția Organizației Națiunilor Unite privind reducerea cazurilor de apatridie¹⁴, iar la 19 mai 2006 Consiliului Europei a adoptat Convenția cu privire la prevenirea cazurilor de apatridie în legătură cu succesiunea statelor¹⁵.

Conducându-se de prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, statele americane au semnat la 22 noiembrie 1969 la San José, în Costa Rica, ”Convenția americană referitoare la drepturile omului”, act care la fel garantează dreptul fiecărei persoane la nume.¹⁶

1.2. Legislația Republicii Moldova care reglementează dreptul la nume și cetățenie

Prevederile tratatelor internaționale, cu referire la dreptul persoanei la nume și cetățenie, au fost transpuse în legislația Republicii Moldova, și anume, Constituția, legea supremă a statului, la articolul 17 garantează dreptul la cetățenia Republicii Moldova, care se dobândește, se păstrează ori se pierde în condițiile prevăzute de legea organică. La fel, potrivit Constituției, *„nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sa și nici de dreptul de a-și schimba cetățenia”*.

¹¹ a) dobândirea benevolă a cetățeniei altui stat; b) dobândirea cetățeniei Statului Parte prin fraudă, prezentarea de informații false sau ascunderea unui fapt pertinent care se referă la persoana solicitantului; c) serviciul militar benevol în forțe armate străine; d) comportament ce aduce grave atingeri intereselor vitale ale Statului Parte; e) lipsa unei legături efective între Statul Parte și cetățeanul cu domiciliul permanent peste hotare; f) dacă pînă la împlinirea majoratului unui copil se stabilește că nu mai sunt îndeplinite condițiile stipulate în dreptul intern care ar permite dobândirea *ex lege* a cetățeniei Statului Parte; g) înfierea copilului, dacă copilul dobândește sau posedă cetățenia unuia sau a ambilor părinți înfietori.

¹² Articolul 8.

¹³ Încheiată la New York la 28 septembrie 1954, Republica Moldova a aderat la Convenție prin Legea nr. 275 din 27 noiembrie 2011. Republica Moldova a aderat la Convenție la data de 27 decembrie 2011 prin Legea nr. 275

¹⁴ Adoptată la 30 august 1961 la New York, care este în vigoare pentru Republica Moldova din 19 aprilie 2012

¹⁵ Adoptată la Strasbourg, în vigoare pentru Republica Moldova din 01 mai 2009

¹⁶ Articolul 18.

Legea privind drepturile copilului¹⁷ la articolul 5 consfințește dreptul copilului la un nume și cetățenie. Astfel, că „din momentul nașterii copilul are dreptul la un nume și este înregistrat conform prevederilor Codului Familiei”.

Potrivit art. 55 din Codul Familiei al R. Moldova „copilul are dreptul la un nume de familie și prenume.” În conformitate cu aceste prevederi, copilul dobândește numele de familie al părinților săi. În cazul în care părinții poartă nume de familie diferite, copilul va lua numele de familie al tatălui sau al mamei, în baza unui acord comun al părinților. Numele simplu al copilului este atribuit de părinți. Dacă între părinți există un litigiu care ține de numele de familie al copilului sau de prenumele acestuia, intervine autoritatea tutelară.

În varii cazuri, organul de stare civilă, în baza cererii comune a părinților sau, după caz, a unuia dintre părinți, poate decide schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui copilului. Schimbarea numelui de familie sau al prenumelui se face cu concursul autorității tutelare, iar dacă copilul a atins vârsta de 10 ani, în mod obligatoriu, procedura se realizează cu acordul copilului.

Potrivit Codului Civil al Republicii Moldova „Orice persoană fizică are dreptul la numele stabilit sau dobândit potrivit legii. Numele cuprinde numele de familie și prenumele, iar în cazurile prevăzute de lege și patronimicul. Numele de familie se dobândește prin efectul filiației și se modifică prin efectul schimbării stării civile...Prenumele se stabilește la data înregistrării nașterii, în baza declarației de naștere”¹⁸.

Numele unei persoane, nu este altceva decât un atribuit de identificare a acesteia și se datorează faptului că personalitatea unei persoane trebuie să apară distinct în relațiile interumane, față de personalitatea altuia. Numele este un drept subiectiv nepatrimonial, iar conținutul acestui drept cuprinde prerogativele titularului de a purta și folosi numele.

Odată ce nașterea a fost declarată, iar persoanei i-a fost stabilit numele și prenumele, aceasta dobândește și exercită drepturile și exercită obligațiile în numele său¹⁹.

Înregistrarea nașterii copiilor se realizează conform prevederilor Legii nr. 100-XV din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă și a Instrucțiunii cu privire la modul de înregistrare a actelor de stare civilă²⁰.

Obligația de a declara nașterea copilului în mod prioritar le revine părinților. Declarația urmează a fi depusă în mod obligatoriu în termen de 3 luni din ziua nașterii copilului, or, anume prin înregistrarea nașterii copilul se individualizează în familie și societate.

Legea specială care stabilește cadrul juridic al raporturilor legate de cetățenia Republicii Moldova este Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024 din 02 iunie 2000, în a cărei bază a fost aprobat Regulamentul cu privire la procedura dobândirii și pierderii cetățeniei Republicii Moldova²¹.

¹⁷ Legea privind drepturile copilului nr. 338 din 15 decembrie 1994.

¹⁸ Articolul 28.

¹⁹ Articolul 29 din Cod Civil.

²⁰ Aprobată prin Ordinul comun al Directorului general al Departamentului Tehnologiilor Informaționale nr. 4 din 21 ianuarie 2004 și a Ministrului Justiției nr. 400 din 21 februarie 2005.

²¹ Aprobat prin Hotărârea Guvernului R.Moldova nr. 197 din 12 martie 2001.

Cetățenia Republicii Moldova, conform prevederilor Legii cetățeniei, stabilește între persoana fizică și stat o legătură juridico-politică, care generează drepturi și obligații reciproce. Cetățenia Republicii Moldova poate fi dobândită prin: naștere, recunoaștere, înfiere, redobândire și naturalizare.

1.3.Experiența altor state privind asigurarea drepturilor copiilor la nume și cetățenie

Asigurarea dreptului la nume al copilului nou-născut în **România** este reglementat în Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă și Ordinul nr. 359 din 4 aprilie 2012 privind criteriile de înregistrare și declarare a nou-născutului.

Copilul născut este înregistrat imediat după expulzie, în Registrul de nașteri al unității în care s-a produs nașterea. Certificatul medical constatator al nașterii este eliberat în termen de 24 de ore de la naștere. Certificatul conține informație despre prenumele, cetățenia și codul numeric al copilului. Ulterior, în baza Certificatului constatator al nașterii părinții au obligația să declare și să înregistreze nașterea copilului la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale în a cărei rază a avut loc nașterea. Nașterea se declară în termen de 15 zile de la data nașterii pentru copilul născut viu și în termen de 3 zile pentru copilul născut mort.

Au obligația să declare nașterea copilului oricare dintre părinți. Dacă părinții din diverse motive nu pot declara nașterea copilului atunci această obligație îi revine medicului, persoanele care au fost de față la naștere, personalul instituției medicale desemnat sau oricare persoană care a luat cunoștință despre nașterea copilului. La declarația de naștere a copilului se prezintă actul de identitate al mamei și al declarantului, certificatul constatator al nașterii și, după caz, a certificatului de căsătorie al părinților.

În cazul în care a fost depășit termenul de 15 zile pentru declararea nașterii copilului, dar declararea s-a făcut înăuntrul termenului de un an de la naștere, întocmirea actului de naștere se face cu aprobarea primarului, după caz, a șefului misiunii diplomatice sau a oficiului consular.

După depășirea termenului de un an, întocmirea actului se face în baza hotărârii judecătorești definitive și irevocabile, care trebuie să conțină toate datele necesare întocmirii actului de naștere.

Întocmirea actului de naștere a copilului găsit se face în termen de 30 de zile de la data găsirii acestuia, de către serviciul public comunitar de evidență a persoanelor în a cărui rază administrativ-teritorială a fost găsit copilul.

În cazul în care nu se stabilește identitatea mamei copilului abandonat, serviciul public de asistență socială are obligația, în termen de 5 zile, să obțină dispoziția de stabilire a numelui și prenumelui copilului și să facă declarația de înregistrare a nașterii la serviciul public comunitar de evidență a persoanelor.

În situația copilului abandonat, înregistrarea nașterii se va face în baza procesului-verbal, a certificatului constatator al nașterii, a dispoziției de plasament în regim de urgență, a răspunsului

poliției cu privire la rezultatul verificărilor privind identitatea mamei, a dispoziției de stabilire a numelui și prenumelui copilului și a declarației de înregistrare a nașterii.

Cetățenia română este acordată copilului născut pe teritoriul României, din părinți cetățeni români. De asemenea, copii se consideră cetățeni ai României dacă: s-au născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinți este cetățean român; s-au născut în străinătate și ambii părinți sau numai unul dintre ei are cetățenia română. Este cetățean al României copilul găsit pe teritoriul statului român, dacă nici unul dintre părinți nu este găsit. Totodată, copilul poate obține cetățenia României prin adopție și la cerere.

Dreptul copilului la nume în **Federația Rusă** este reglementat de art. 58 din Codul Familiei, potrivit căruia orice copil are dreptul la nume, patronimic și familie. Numele copilului este acordat la naștere în baza acordului comun al părinților, iar patronimicul rezultă din numele tatălui, dacă legea sau obiceiurile regionale nu prevăd altfel. Numele de familie al copilului se determină în baza numelui de familie al părinților. În cazul în care părinții poartă nume de familie diferit, copilul va purta numele de familie a unuia dintre părinți, în baza acordului comun al acestora.

Procedura de înregistrare a nașterii copilului este expusă în Legea Federației Ruse nr. 143-F3 din 15 noiembrie 1997 privind actele de stare civilă. Astfel, declarația de naștere a copilului se depune în termen de 30 de zile de la data nașterii de către unul dintre părinți, o persoană împuternicită de către părinți, persoană responsabilă din instituția medicală unde a avut loc nașterea copilului sau instituția în care se află copilului, la Organul de stare civilă în a cărui rază teritorială a avut loc nașterea copilului sau în a cărei rază teritorială își au domiciliul părinții copilului.

De asemenea, în unele regiuni ale Federației Ruse, declarația de naștere a copilului poate fi depusă în cadrul instituției medicale în care a avut loc nașterea copilului sau în cadrul Centrelor de servicii publice "Мои документы". Declarația de naștere a copilului poate fi depusă în scris sau verbal, precum și prin intermediul portalului web, fiind însoțită de semnătura electronică.

La fel ca și în Republica Moldova sau România, înregistrarea nașterii copilului în Federația Rusă se face în baza actului constatator al nașterii care se atașează la declarația de naștere. De asemenea, înregistrarea nașterii copilului se poate face și în temeiul hotărârii judecătorești prin stabilirea nașterii copilului de către o femeie concretă.

Despre copilul găsit sau abandonat, organele de poliție, instituția medicală, autoritatea tutelară sau altă persoană este obligată să anunțe despre acest fapt, dar nu mai târziu de 7 zile.

În cazul în care nașterea copilului nu s-a înregistrat în termen de până la un an, atunci declararea nașterii se face cu prezentarea actului constatator al nașterii, a cererii părinților sau a declarației copilului care a împlinit majoratul. În cazul în care lipsește actul constatator al nașterii organul de stare civilă va înregistra nașterea copilului cu vârsta de un an sau mai mult, în baza hotărârii judecătorești de constatare a faptului nașterii. Certificatul de naștere al copilului se eliberează în ziua adresării și nu se percepe taxă de stat.

Potrivit Legii nr. 62-F3 din 31 mai 2002 privind cetățenia Federației Ruse, copilul primește cetățenia Federației Ruse la naștere, dacă, ambii părinți sau unicul părinte este cetățean al

Federației Ruse; dacă unul dintre părinți are cetățenia Federației Ruse, iar celălalt părinte este cetățean apatrid sau cetățean străin; dacă copilul s-a născut pe teritoriul Federației Ruse, etc.

Dreptul copilului la nume în **Republica Belarus** este statuat în conținutul art. 68 și 69 din Codul Familiei și art. 20 al Legii cu privire la drepturile copilului, iar dreptul copilului la cetățenia belarusă este prevăzut în art. 10 din Constituția Republicii Belarus și Legea din 1 august 2002 cu privire la cetățenia Republicii Belarus.

În linii generale, procedura de înregistrare a nașterii copilului și dobândire a cetățeniei este asemănătoare cu cea a țărilor menționate supra.

Legislația **spaniolă** prevede că, în scopul asigurării dreptului copilului la nume și cetățenie, nașterea copilului trebuie declarată după 24 de ore de la naștere, în termen de 8 zile. Dacă declararea nașterii nu s-a reușit în termen de 8 zile, legiuitorul a prevăzut termenul de 30 de zile de la data nașterii. După expirarea celor 30 de zile de la data nașterii, înregistrarea nașterii copilului se face în prezența conducătorului Registratorului civil la locul nașterii copilului.

Nașterea copilului spaniol poate fi declarată de rudele de sînge (părinți, bunici, unchi, frați) sau rude sociale. La declarația de naștere a copilului se anexează certificatul constatator de naștere și se prezintă actul/actele de identitate a părinților.

Nașterea copilului în **Republica Italiană** e declară în termen de 3 zile de la naștere la direcția de asistență medicală din cadrul maternității unde a avut loc nașterea copilului sau în termen de 10 zile din ziua nașterii la organul teritorial de stare civilă unde a avut loc nașterea copilului sau unde își au domiciliul părinții. Certificatul de naștere este eliberat în aceeași zi.

În cazul cînd termenul de 10 zile oferit pentru declararea nașterii copilului a fost depășit, părinții trebuie să argumenteze neconformarea la termenii legali. Reprezentantul organului de stare civilă, în mod obligatoriu, anunță Procuratura despre înregistrarea tardivă a nașterii.

Dacă părinții nu-și pot motiva neîncadrarea în termenul de 10 zile oferit pentru înregistrarea nașterii copilului sau nu dețin certificatul constatator al nașterii copilului, certificatul de naștere al copilului este eliberat după o anchetare minuțioasă și în temeiul hotărîrii judecătorești privind acordul la trecerea nașterii copilului în Registrul actelor civile.

În temeiul certificatului de naștere al copilului părinții se prezintă la serviciul fiscal unde se eliberează un număr fiscal de identificare al copilului în baza căruia se eliberează asigurarea medicală a copilului ce-i dă dreptul la alegerea medicului pediatru.

Copii născuți de persoane străine în R. Italiană nu primesc automat și cetățenia statului respectiv, dar au cetățenia părinților, din acest considerent declarația de naștere a copilului trebuie să fie făcută și la oficiile consulare a acelei țări ai cărei cetățeni sunt părinții nou-născutului.

Legislația **Marii Britanii** stabilește obligativitatea înregistrarea nașterii în termen de 42 zile din data nașterii copilului prin adresarea la Secția administrativă de înregistrări în raza teritorială a spitalului unde a avut loc nașterea copilului sau unde au domiciliul părinții.

Certificatul de naștere englez este de 2 tipuri: forma prescurtată care conține date doar despre copil, se eliberează cu titlu gratuit; forma deplină – conține date despre copil și părinți, pentru care se achită taxa de stat. Certificatul de naștere se eliberează în aceeași zi dacă părinții s-au

adresat la autoritățile competente de la locul nașterii copilului sau în câteva zile dacă declarația de naștere a fost depusă într-o altă circumscripție.

Dacă unul dintre părinții copilului este cetățean al Marii Britanii sau domiciliază legal pe teritoriul acestei țări, copilului i se poate perfecta pașaport englez achitînd o taxă de aproximativ 56 £.

CAPITOLUL II

SITUAȚIA ACTUALĂ PRIVIND RESPECTAREA DREPTURILOR LA NUME ȘI CETĂȚENIE A COPIILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Declararea și înregistrarea nașterii copiilor: Reglementări legale *versus* realitate.

Drepturile și interesele legitime ale copiilor sunt apărute de către părinții lor. Anume părinții sunt reprezentanții legali ai copiilor lor și acționează în numele lor în relațiile cu toate persoanele fizice și juridice, inclusiv în autoritățile administrației publice și instanțele judecătorești, fără a avea nevoie de împuterniciri speciale²².

Reieșind din cele menționate, anume părinților le revine și obligația de a declara nașterea copilului lor, ca ulterior acestuia să-i fie asigurat dreptul la identitate.

Declarația privind nașterea copilului este depusă la Organul de stare civilă în a cărei rază teritorială s-a produs nașterea sau își au domiciliul părinții copilului²³, în termen de 3 luni din ziua nașterii copilului²⁴.

În situațiile în care părinții nu au posibilitatea de a declara personal nașterea copilului, declarația poate fi făcută de rude sau o persoană împuternicită de părinți, de către administrația instituției medicale în care s-a produs nașterea sau în care se află copilului, de către autoritatea tutelară sau de către alte persoane.

Părinții sau, după caz, alte persoane împuternicit să declare nașterea prezintă organului de stare civilă actul constatator al nașterii cu prezentarea actului sau actelor de identitate ale părinților, precum și actele în baza cărora în actul de naștere al copilului se vor înscrie datele privind tatăl copilului.

Dovada temeiului pentru întocmirea actului de naștere sunt următoarele documente: certificatul medical constatator al nașterii; certificatul medical constatator al nașterii, eliberat de o instituție medicală privată, sau de către un medic particular care a primit nașterea; procesul-verbal (în cazul înregistrării copilului găsit); hotărârea judecătorească privind stabilirea faptului nașterii copilului de către o femeie concretă²⁵.

Prin urmare, de la data trecerii nașterii în Registrul actelor de stare civilă și al eliberării certificatului de naștere fiecărei persoane îi este asigurat dreptul la nume și în continuare beneficiază de toate garanțiile oferite de stat.

Părinții care sînt căsătoriți între ei se înscriu în certificatul de naștere al copilului. Datele despre mama copilului se înscriu în actul de naștere în baza actului medical constatator al nașterii, eliberat de unitatea sanitară în care a avut loc nașterea sau a certificatului medical de naștere, eliberat de unitatea sanitară privată, de medicul care a asistat nașterea sau la care s-a adresat mama după naștere ori de un medic privat care a asistat nașterea. Certificatul medical constatator al nașterii este un document întocmit pe un formular tipizat, de model unic. Competența organelor investite cu dreptul de eliberare a certificatului medical constatator al nașterii, modul și

²² Art. 61 din Codul familiei al Republicii Moldova.

²³ Legea privind actele de stare civilă, art. 21 alin.(1).

²⁴ Idem, art. 22 alin.(5).

²⁵ Ibidem, art. 20.

termenele eliberării acestuia sînt stabilite prin Ordinul comun nr.110/51/56 din 23 aprilie 2002 al Ministerului Sănătății, Departamentului Statistică și Sociologie și Departamentul Tehnologii Informaționale.

În cazul părinților divorțați, în caz de nulitate a căsătoriei sau dacă lipsește cererea comună a părinților sau hotărîrea instanței de judecată privind stabilirea paternității, numele de familie al tatălui se înscrie după numele de familie al mamei, iar prenumele tatălui – la indicația mamei sau a persoanei care declară nașterea copilului. În toate aceste situații, înscrierea datelor privind tatăl copilului la indicația mamei nu poate împiedica stabilirea ulterioară a paternității.

Declarația de recunoaștere a paternității se înaintează la organul de stare civilă în a cărui rază teritorială își are domiciliul unul dintre părinți sau la organul de stare civilă care deține actul de naștere al copilului, anexîndu-se certificatul de naștere al acestuia. Dacă în actul de naștere al copilului sunt înscrise datele despre tată, organul de stare civilă refuză primirea declarației de recunoaștere a paternității. În cazul imposibilității identificării actului de naștere al persoanei față de care se stabilește paternitatea, problema se examinează numai după reconstituirea sau înregistrarea actului de naștere în modul stabilit.

Cadrul normativ reglementează procedura ce se referă la înscrierea datelor despre tatăl copilului, pentru situațiile cînd copilul este născut dintr-o relație extraconjugală a mamei. Astfel, dacă în timpul căsătoriei femeia susține că tatăl copilului este un alt barbat decît soțul dînzei, datele despre tatăl copilului se înscriu la indicația mamei numai dacă există acordul soțului.

Instituția Ombudsmanului a examinat cazul unui copil, care la vîrsta de 8 ani nu avea act de identitate. Deși oficial mama copilul se află într-o relație de căsătorie, de facto aceasta concubina cu un alt bărbat, iar soțul dînzei era plecat într-o direcție necunoscută de mai mulți ani. Din relația de concubinaj femeia a născut un copil, deoarece reprezentanții Oficiului de stare civilă insistau ca numele de familie al copilului să fie cel al soțului femeii, potrivit certificatului de căsătorie, mama a refuzat să documenteze copilul.

La intervenția ombudsmanului, cu aportul reprezentantului Direcției de asistență socială și protecția familiei care a solocitat Oficiul de stare civilă, s-a reușit documentarea acestui copilul.

Rubrica despre tatăl copilului din actul de naștere poate rămîne necompletată.

Informația despre numele și prenumele copilului se înscriu potrivit prevederilor Codului Familiei, așa cum s-a menționat și mai sus, adică copilul dobîndește numele de familie al părinților, în cazul cînd părinții poartă nume de familie diferită, în baza acordului părinților, copilul va purta numele de familiei al mamei sau al tatălui. Prenumele copilului poate fi simplu sau compus din două prenume, iar în caz de litigiu decide autoritatea tutelară. Dacă prenumele copilului este format din cuvinte indecente ori ridicole organul de stare civilă poate refuza înscrierea acestora în certificatul de naștere.

Actul de naștere al copilului conține date, precum: codul numeric personal, numele, prenumele, sexul, naționalitatea, data și locul nașterii, data întocmirii actului și numărul de ordine al acestuia în Registrul actelor de stare civilă, seria, datele de identificare ale actului constatator al nașterii; date despre părinți, după caz ale declarantului sau adresa autorității/instituției care a declarat nașterea, etc.

În baza actului de naștere este eliberat certificatul de naștere. Certificatul de naștere al copilului va conține următoarele date: codul numeric personal, numele, prenumele copilului, data și locul nașterii, datele părinților, data întocmirii actului de naștere și numărul de ordine al acestuia, denumirea organului de stare civilă care a înregistrat nașterea, data eliberării certificatului, etc.

Fiecărui copil născut îi este atribuit un cod numeric personal. Pentru prima dată acest cod numeric personal apare în certificatul medical constatator al nașterii, care mai apoi, după cum am văzut, se înscrie în actul și certificatul de naștere, precum și în toate celelalte acte care vizează persoana în cauză.

Începînd cu anul 2009, în scopul simplificării procedurii de înregistrare a copiilor nou-născuți și susținerea familiilor tinere, Guvernul a adoptat Hotărîrea nr. 258 din 03 aprilie 2009 cu privire la simplificarea procedurii de înregistrare a copiilor nou-născuți.

Potrivit Hotărîrii Guvernului, Ministerul Justiției a întreprins măsurile necesare în vederea înregistrării nașterii în incinta instituțiilor medico-sanitare publice ce includ maternități, cu eliberarea certificatelor respective.

De asemenea, Ministerul Sănătății și autoritățile administrației publice locale, în calitate de fondatori ai instituțiilor medico-sanitare publice ce includ maternități, au pus la dispoziție încăperi cu titlu gratuit.

La data de 01 iulie 2017, potrivit datelor statistice din Registrul de stat al populației, numărul persoanelor minore cu loc de trai în Republica Moldova a fost de 348 549, dintre care 18 787 copii au domiciliul în stînga Nistrului și mun. Bender²⁶. Numărul copiilor cu vîrsta de pînă la 1 an era de 37 443.

Numărul real al copiilor cărora le este lezat dreptul la identitate nu este cunoscut, pornind de la faptul că autoritățile tutelare, instituțiile de învățămînt cunosc numărul copiilor care au ajuns în vizorul specialiștilor, iar evidența centralizată este ținută prin intermediul programului tehnic „OSC Manager” și rezultă din numărul certificatelor medicale constatatoare ale nașterii raportate la numărul avizelor eliberate de organele de stare civilă.

În cadrul Instituției Ombudsmanului a fost înregistrată adresarea mamei copilului care a solicitat intervenția pentru documentarea copilului său. Copilul a fost născut dintr-un cuplu necăsătorit. Nașterea copilului a avut loc la domiciliul părinților. Ulterior, mama s-a adresat unității sanitare pentru a beneficia de consultația specialiștilor și a obține certificatul medical de naștere.

Din cauza lipsei de spațiu locativ, mama împreună cu copiii, au locuit cu chirie în diferite localități. Mama nu a perfectat adeverința de naștere a copilului deoarece pierduse actul constatator de naștere. Copilul nedocumentat împreună cu fratele au fost plasați la școala internat pentru copii orfani și rămași fără ocrotire părintească.

Timp de doi, administrația școlii internat, specialiștii Direcției de asistență socială și protecția familiei cunoșteau că minorul, care în scurt timp va împlini vîrsta de 14 ani, nu a fost înregistrat în Registrul actelor de stare civilă.

Mama invoca faptul că s-a adresat autorității tutelare pentru a obține suportul necesar la documentarea copilului, dar nu a primit ajutorul necesar. Pe de altă parte, autoritatea tutelară invoca lipsa de interes a mamei.

Evident că inacțiunile specialiștilor și iresponsabilitatea mamei au dus la lezează dreptului copilului de a avea un nume la naștere și al dreptului la cetățenie.

Copilul a fost documentat datorită intervenției Ombudsmanului Copilului.

²⁶ www.mtic.gov.md.

Lista unică privind datele despre copiii nou-născuți neînregistrați este generată în programul tehnic „OSC Manager” din Depozitul Central de Date pe segmentul „Evidența certificatelor medicale constatatoare ale nașterii” la automatizarea avizelor privind eliberarea certificatelor medicale constatatoare ale nașterii. Lista unică include doar Avizele care au fost recepționate de către oficiile de stare civilă din raza teritorială a instituției medicale unde s-a produs nașterea, iar act de naștere cu IDNP-ul respectiv nu a fost înregistrat.

Ulterior în conformitate cu Lista unică sînt examinate toate cazurile de neînregistrare a copiilor nou-născuți identificate în următoarele condiții: părinții cu domiciliul în stînga Nistrului; părinții cu domiciliul în străinătate și copii care nu sînt înregistrați din varii motive, pe marginea cărora oficiile de stare civilă sesizează organele de urmărire penală din raza teritorială unde s-a produs nașterea.

Examinînd tabelul în care sînt reflectați Indicii statistici generați de Registrul de stat al populației observăm că numărul copiilor a căror naștere a fost trecută în Registrul actelor de stare civilă este mai mare decît numărul copiilor născuți în perioada 2014-2016.

Indicii statistici generați de Registrul de stat al populației				
		2014	2015	2016
1.	<i>Numărul copiilor născuți</i>	38616	38610	37394
2.	<i>Numărul copiilor a căror naștere a fost trecută în Registrul actelor de stare civilă</i>	38858	38854	37638
3.	<i>Numărul actelor de naștere înregistrate în termen de pînă la 3 luni din data nașterii copilului</i>	41325	41761	40713
4.	<i>Numărul actelor de naștere înregistrate în termen de la 3 luni pînă la 1 an din data nașterii copilului</i>	3899	3827	3683
5.	<i>Numărul actelor de naștere întocmite în baza hotărîrii judecătorești privind stabilirea faptului nașterii copilului de către o femeie concretă</i>	38	32	27

Mecanismul de evidență a nașterilor neînregistrate prin intermediul IDNP-ului copilului, este nefuncțional, în special în următoarele situații:

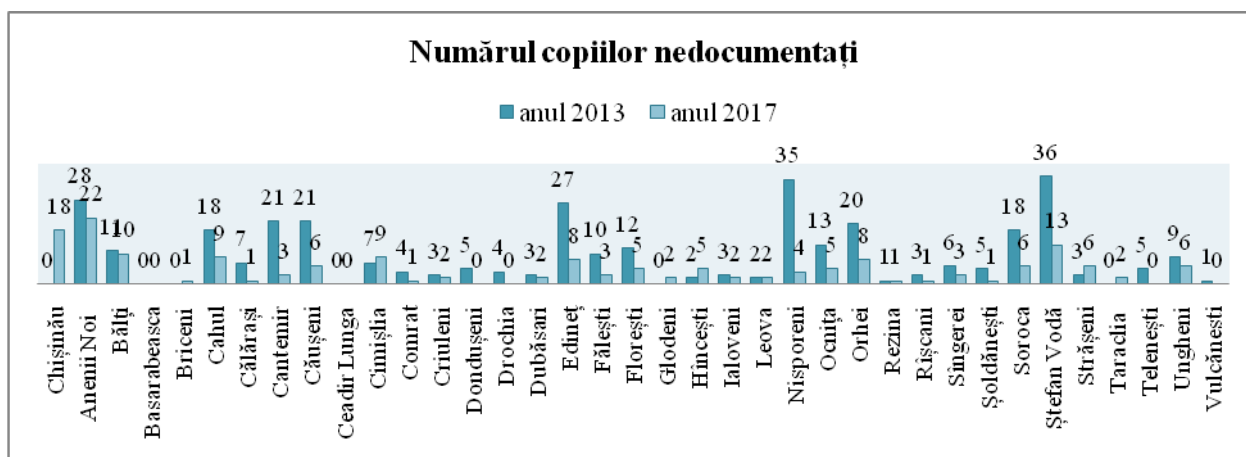
- Transcrierea actelor de naștere (atunci cînd copii s-au născut în Republica Moldova, dar nașterea a fost înregistrată de autoritățile statelor străine a căror cetățenie o dețin părinții);
- Înregistrarea nașterii copilului în temeiul hotărîrii judecătorești privind constatarea faptului nașterii de către o femeie concretă, în cazurile cînd nașterea a avut loc în afara instituției medicale;
- Înregistrarea nașterii în temeiul duplicatului certificatului constatator al nașterii.

În aceste situații, organul de stare civilă sau instituția medico-sanitară atribuie un alt IDNP decît cel primar atribuit la naștere de către instituția medicală, în acest context avizul privind eliberarea certificatului medical constatator al nașterii nu poate fi radiat de la control²⁷.

Potrivit informației colectate din unitățile teritorial administrative, prin intermediul Consiliilor raionale/municipale, în anul 2017, la evidența autorităților publice se aflau 169 copii fără

²⁷Opinia Agenției Servicii Publice a Republicii Moldova

identitate, cu 176 copii mai puțin comparativ cu anul 2013²⁸. Alți 37 copii nu dispuneau de certificate de naștere, care au fost pierdute, deteriorate, sustrase, etc.

Din numărul copiilor „fără identitate” aflați în vizorul autorităților în anul curent, 78% cresc în familiile biologice, avînd unul sau ambii părinți și doar 16% se află în servicii de plasament (tutela/curatela, APP, CTF, etc.)

Locul aflării copiilor nedocumentați				
Anii	Familie biologică	Familie extinsă	Servicii de plasament	Instituție rezidențială
2013	318	14	6	5
2017	131	11	27	0

Din numărul copiilor nedocumentați, 20 provin din familii de romi, iar 41 de copii nu sunt incluși în procesul educațional, contrar normelor Codului Educației.

Potrivit autorităților, motivele neînregistrării copilului născut în Registrul actelor de stare civilă, în majoritatea cazurilor, se datorează lipsei actelor de identitate ale părinților sau iresponsabilității acestora.

Alte cauze ce determină încălcarea dreptului la nume al copilului prin neînregistrarea nașterii acestuia sunt:

- Neînțelegerile apărute la stabilirea paternității copilului;
- Refuzul fostului soț al mamei de a depune declarația de înlăturare a prezumției de paternitate, în condițiile prevăzute la art. 47 alin. (3), (4) Codul Familiei;
- Insistența părinților de a înregistra nașterea copilului conform domiciliului și ulterioara lipsă de responsabilitate a acestora în vederea declarării nașterii la organul de stare civilă;
- Pierderea sau deteriorarea actului constatator al nașterii;
- Dezacordul părinților privind atribuirea codului numeric personal IDNP, de cele mai multe ori din motive religioase;

²⁸ Raportul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova
http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_tematic_-_copii_nedocumentati_red_1.pdf

- Pluralitatea de cetățenii a părinților care creează dificultăți în procesul de evidență a nașterilor înregistrate în Republica Moldova, în raport cu cele nesupuse înregistrării. În aceste cazuri părinții inițial înregistrează nașterea copiilor la misiunile diplomatice din statele străine ale căror cetățenie o dețin, ulterior, transcriu actul de stare civilă la Oficiile de stare civilă al Republicii Moldova;

- Abandonul copiilor în afara instituțiilor medicale;
- Introducerea ilegală a copiilor pe teritoriul Republicii Moldova.

Dezacordul părinților la atribuirea codului numeric personal, din motive religioase, devine o problemă majoră pentru organele de stare civilă. Procedura de renunțare la numărul de identificare personal și la evidența automatizată este reglementată doar în domeniul eliberării actelor de identitate²⁹ nu și în domeniul eliberării actelor de stare civilă.

Introducerea procedurii de înregistrare a nou-născuților în cadrul instituțiilor medicale asigură creșterea numărului copiilor cu certificate de naștere, dar nu și soluționează problema per ansamblu.

2.1.1. Înregistrarea tardivă a nașterii

Pentru situațiile în care declararea nașterii copilului nu a avut loc în decursul celor 3 luni din ziua nașterii copilului, legiuitorul a prevăzut procedura de înregistrare tardivă a nașterii, care se realizează potrivit art. 26 din Legea privind actele de stare civilă.

Astfel, dacă nașterea copilului se declară după 3 luni din ziua nașterii, dar în termenul de 1 an de la acea zi, organul de stare civilă în a cărui rază teritorială a avut nașterea întocmește actul de naștere. Înregistrarea nașterii în termen de până la 1 an se aprobă de către șeful Organului de stare civilă, operându-se mențiunea pe declarație. În cuprinsul cererii de înregistrare a nașterii se va menționa motivul întârzierii cu atașarea actelor justificative, dacă acestea există.

După expirarea termenului de 1 an din ziua nașterii copilului, întocmirea actului de naștere se face la organul de stare civilă în baza avizului privind înregistrarea tardivă a nașterii copilului, cercetându-se cauzele încălcării termenelor stabilite și exceptată o eventuală dublare a înregistrării nașterii respective.

Un alt caz aflat în vizorul Instituției Ombudsmanului a fost cel al unei fete de 10 ani, ai cărei părinți biologici au decedat pînă la înregistrarea nașterii.

Copila era crescută, educată și întreținută de o persoană străină. Minora s-a născut dintr-o relație extraconjugală a tatălui său, care oficial era căsătorit cu femeia caree a rămas să crească copilul.

În rezultatul examinării cazului a fost stabilit că fata s-a născut în Ucraina, iar nașterea a avut loc la domiciliu. Copilul a fost abandonat de la naștere de mama biologică, iar tatăl a adus ilegal copilul în Republica Moldova. Nou-născuta nu a fost certificată de autoritățile ucrainene fiindcă nimeni nu a declarat nașterea. În scurt timp tatăl copilul a decedat, iar copilul a rămas să fie crescut de soția acestuia. Femeia a înmatriculat copila în instituția de învățămînt și se ocupa de educația acesteia, dar nu putea reprezenta copilul, deoarece nu a fost instituită nici o formă de protecție asupra minorei.

Dreptul la nume al copilei a fost asigurat prin intermediul instanței de judecată, urmare a intervenirii Ombudsmanului către autoritatea tutelară.

²⁹Art.3 alin.(1¹) din Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte nr. 273 din 09 noiembrie 1994 și pct.5 din Regulamentul privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova, aprobat prin Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr. 125 din 18 februarie 2013.

La necesitate, organul de stare civilă solicită poliției să efectueze verificările corespunzătoare. De asemenea, organul de stare civilă poate solicita avizul medicului legist cu privire la vârsta și sexul copilului, a cărui naștere urmează a fi înregistrată.

Actul de naștere poate fi întocmit ulterior. Înregistrarea ulterioară a actului de naștere se va face numai în cazul prezentării documentelor prevăzute de legislație pentru confirmarea faptului că alt act de naștere sau de deces pe numele persoanei date nu a fost întocmit până la momentul depunerii cererii. Pentru aceasta, în mod obligatoriu, se eliberează avizul organului de stare civilă, aprobat de DPSC, în registrul actelor reconstituite, cu mențiunea "Înregistrarea ulterioară".

Întocmirea ulterioară a actului de naștere pe numele unui copil poate fi cerută de: părinți (unul dintre părinți), rudele părinților sau o altă persoană împuternicită de aceștia; autoritatea tutelară; alte persoane sau instituția la întreținerea căreia se află copilul.

La cererea privind întocmirea ulterioară a actului de naștere se atașează: certificatul constatator al nașterii; adeverința forma nr. 28 care cuprinde informația privind lipsa actului de naștere solicitată de la organele de stare civilă din raza teritorială unde s-a produs nașterea; explicația (informația detaliată privind locul și data nașterii, enumerându-se localitățile anterioare de trai, motivul încălcării termenului stabilit pentru înregistrarea actului respectiv); copiile actelor de identitate ale părinților (unuia dintre părinți) copilului a cărui naștere urmează a fi înregistrată; certificatul privind evidența medicală a copilului, eliberat de medicul de sector, cu indicarea obligatorie a perioadei de evidență și a stării de sănătate a copilului; certificatul de la instituția de învățământ, pentru confirmarea faptului că minorul frecventează instituția, precum și comunicarea informației privind actele ce au stat la baza înscrierii copilului în instituția respectivă; fotografia actuală a copilului.

Dacă originalul certificatului constatator al nașterii a fost pierdut, se va prezenta duplicatul acestuia.

Clasificînd pe vîrstă copiii a căror drept la identitate este încălcat, constatăm - cei mai mulți dintre aceștia au între 13 și 17 ani – 53 copii sau 31% din numărul copiilor fără identitate. 27% din copii a căror drept la nume este încălcat au vîrsta cuprinsă între 8-12 ani, iar 23% cu vîrsta 4-7 ani.

Prin urmare, copiii se află și în vizorul instituțiilor de învățământ, școlar și preșcolar care, acționînd în interesul superior al copilului, urmează să sesizeze autoritatea tutelară despre încălcarea drepturilor copilului la nume și cetățenie.

Încălcarea dreptului copilului la nume duce direct la îngrădirea dreptului la învățătură, or, copiii fără identitate nu pot obține Certificatul de absolvire a ciclului gimnazial, care se eliberează doar în baza unui act ce confirmă identitatea absolventului (certificat de naștere sau buletin de identitate)³⁰.

³⁰ http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_anual_copii_2016.pdf

Înregistrarea ulterioară a nașterii copilului este un proces complex, deseori durează câțiva ani, deoarece, după cum s-a menționat și mai sus, nici chiar părinții copiilor nu dețin acte de identitate și aici ne referim la mama copilului, or, potrivit prevederilor legale, nașterea copilului se face în baza actului de identitate a femeii care a născut, la care se anexează actul de identitate al tatălui, declarațiile, etc.

În situațiile când părinții tergiversează înregistrarea nașterii copilului, autorității tutelare îi revine atribuția de a responsabiliza părinții și a-i ghida în procedura de documentare.

Acționând în apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului, conducându-se de art.53 alin.(2) Codul Familiei³¹, autoritatea tutelară intervine către organul de stare civilă sau instanța de judecată pentru documentarea copilului, asigurându-i dreptul la nume.

În perioada anilor 2014 – 6 luni 2017, autoritatea tutelară s-a adresat organelor de stare civilă, pentru înregistrarea tardivă a nașterii a 142 copii, în 71 cazuri s-a reușit documentarea copiilor, alte 67 cazuri se află în proces de examinare.

Lipsa certificatului de naștere a îngreunat copilului dreptul la educație.

În anul 2016 Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor copilului a examinat cazul unei fete de 17 ani care la absolvirea clasei a IX-a nu putea obține Certificatul de studii gimnaziale și continua studiile la treapta liceală, deoarece nașterea dinsei nu era declarată și, prin urmare, nu a fost trecută în Registrul actelor de stare civilă.

Multiplele acțiuni întreprinse de Ombudsman au dus la documentarea fetei și a surorii acesteia, în vîrstă de 16 ani, căreia, la fel, îi era lezat dreptul la identitate.

COPIII PENTRU A CĂROR DOCUMENTARE AUTORITATEA TUTELARA S-A ADRESAT ORGANELOR DE STARE CIVILĂ							
Anii	Numărul copiilor	Locul aflării copiilor la momentul identificării				Dintre care:	
		Familie biologică	Familie extinsă	Servicii de plasament	Altele	Cazuri documentate	În proces de documentare
2014	35	27	5	2	2	22	13
2015	28	21	3	4	0	22	6
2016	21	12	6	3	0	14	7
6 luni 2017	58	38	9	6	1	13	41

Tot în perioada respectivă, autoritatea tutelară a depus în instanța de judecată 17 cereri de chemare în judecată pentru constatarea nașterii copiilor, în 8 cazuri s-a reușit documentarea, alte 9 cazuri se află în examinare.

³¹ Apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului se asigură de părinți sau persoanele care îi înlocuiesc, iar în cazurile prevăzute de lege – de autoritatea tutelară locală/teritorială sau de alte organe abilitate. Părinții poartă răspundere, prevăzută de legislație, pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de îngrijire și educație a copilului.

COPIII PENTRU A CĂROR DOCUMENTARE AUTORITATEA TUTELARA S-A ADRESAT IN INSTANTA DE JUDECATA							
Anii	Numărul copiilor	Locul aflării copiilor la momentul identificării				Dintre care:	
		Familie biologică	Familie extinsă	Servicii de plasament	Altele	Cazuri documentate	În proces de documentare
2014	7	6	1	0	0	1	6
2015	2	1	0	1	0	2	0
2016	3	3	0	0	0	2	1
6 luni 2017	5	2	2	1	0	3	2

Nu întotdeauna prin intermediul instanței de judecată se reușește înregistrarea nașterii copilului avînd în vedere că potrivit art. 281 Cod de Procedură Civilă instanța judecătorească constată faptele de care depinde apariția, modificarea și încetarea drepturilor personale sau patrimoniale ale persoanelor fizice. Instanța de judecată nu constată evenimentul care a avut loc, ci faptul înregistrării nașterii³².

2.1.2. Înregistrarea nașterii copilului abandonat

În cazul copilului găsit sau abandonat, întocmirea actului de naștere se face, în termen de o lună de la data găsirii acestuia, la organul de stare civilă în raza teritorială unde a fost găsit copilul. În asemenea situații se întocmește proces-verbal de către un colaborator de poliție, un medic și un reprezentant al autorității tutelare. Anume în asemenea situații autorității tutelare îi revine și obligația să facă declarația scrisă de înregistrare a nașterii.

Persoana care a găsit copilul este obligată să anunțe poliția, prezentînd copilul cu toate obiectele și înscrisurile aflate asupra lui.

Procesul-verbal întocmit de reprezentantul poliției, medic și reprezentantul autorității tutelare cuprinde datele despre: data, locul și împrejurimile în care a fost găsit copilul; sexul și presupusa dată a nașterii copilului.

În cazul copilului abandonat la naștere în spital, managerul instituției sanitare are obligația să sesizeze poliția în termen de 24 de ore de la constatarea faptului, iar actul de naștere al copilului se va face pe baza certificatului medical constatator al nașterii și a procesului-verbal întocmit de colaboratorul de poliție, împreună cu managerul instituției medicale și a reprezentantului autorității tutelare, care și în acest caz va face declarația în scris la organul de stare civilă.

Dacă în situațiile expuse nu este cunoscut numele de familie și prenumele copilului, aceste date urmează a fi stabilite de organul de stare civilă care înregistrează nașterea. Rubrica privind datele părinților din actul de naștere va fi completată cu sintagma ”necunoscuți”.

³²Articolul 281 alin.(2) lit.c) din Codul de Procedură Civilă.

De asemenea, dacă ulterior copilul este recunoscut de mamă, organul de stare civilă care a înregistrat nașterea va cere prezentarea hotărârii judecătorești privind stabilirea faptului nașterii acestui copil de către o femeie concretă sau a certificatului medical constatator al nașterii.

2.1.3. Termeni și cost de înregistrare a nașterii copilului

La 20 iunie 2008 prin Hotărîrea Guvernului nr. 738 a fost aprobat Nomenclatorul și tarifele la serviciile de stare civilă prestate de Serviciul de stare civilă și Oficiile stare civilă.

În conformitate cu prevederile actului normativ menționat, înregistrarea actului de naștere, cu eliberarea certificatului se prestează în ziua adresării și este cu titlu gratuit.

Taxa de 50 de lei este percepută pentru întocmirea ulterioară a actului de naștere și eliberarea certificatului de naștere. În acest caz, actul de stare civilă se eliberează în termen de 30 de zile.

Pentru părinții care au 3 și mai mulți copii și copii orfani nu se percepe taxă la întocmirea ulterioară a actului de naștere. La fel, autoritatea tutelară este scutită de plata tarifului pentru serviciile prestate în interesul copiilor rămași fără ocrotire părintească.

De asemenea, pentru a soluționa problemele de documentare cu acte de identitate a populației de etnie romă din Republica Moldova, Guvernul, prin Hotărîrea nr. 497 din 06 iulie 2012, a dispus scutirea de la plata serviciilor de stare civilă prestate de Serviciul stare civilă și Oficiile stare civilă, persoanele de etnie romă din Republica Moldova, pentru obținerea documentelor de stare civilă necesare eliberării actelor de identitate.

2.1.4. Sancțiuni aplicate pentru declararea și înregistrarea tardivă a nașterii copilului

În scopul asigurării dreptului copilului la nume, legiuitorul a prevăzut obligația declarării nașterii în termen de 3 luni din ziua nașterii copilului. Avînd în vedere că din varii motive declararea nașterii are loc cu depășirea termenului de 3 luni, legiuitorul a stabilit termenul de declarare și înregistrare ulterioară a nașterii, adică pînă la 1 an.

Pentru nedeclararea și neînregistrarea nașterii copilului, legiuitorul a prevăzut sancțiuni.

Astfel, pe lîngă taxa percepută pentru înregistrarea tardivă a nașterii copilului, persoanele care au tănuț nașterea sau au declarat nașterea cu încălcarea condițiilor sau a termenelor prevăzute de legislație se sancționează cu amendă de la 9 la 21 unități convenționale, ceea ce ar constitui 450-1050 lei.

Sancțiunea contravențională pentru tănuț nașterii, declarării acesteia cu încălcarea condițiilor sau a termenelor este prevăzută în art. 339 din Codul Contravențional, iar organul competent să examineze și să aplice sancțiune contravențională este Ministerul Afacerilor Interne.

Statistic vorbind, în perioada anilor 2014 - 6 luni 2017, de către subdiviziunile teritoriale de poliție au fost identificate 238 de contravenții ce țin de încălcarea legislației privind regimul actelor de stare civilă și anume tănuț nașterii copilului, fiind aplicate amenzi în mărime totală de 24800 lei³³.

³³ Scrisoarea Inspectoratului General de Poliție nr. 34/4-2089 din 14 august 2017.

Aplicarea sancțiunilor pentru încălcarea legislației privind declararea nașterii copilului				
	2014	2015	2016	6 luni 2017
Numărul proceselor-verbale în temeiul art. 339 alin. (1) Cod Contravențional	65	90	66	17
Numărul persoanelor sancționate în temeiul art. 339 alin. (1) Cod Contravențional	65	90	66	17

Părinții sunt obligați să respecte drepturile copiilor și să ia decizii în interesul copiilor. Încălcarea dreptului copilului la nume prin nedeclararea nașterii și neînregistrarea copilului poate fi considerată ca neîndeplinire a obligațiilor părintești pentru care pot fi decăzuți din drepturile părintești. Or, potrivit art. 64 din Codul Familiei, părinții pot fi decăzuți din drepturile părintești dacă: se eschivează de la exercitarea obligațiilor părintești; fac abuz de drepturile părintești, refuză să ia copilul din maternitate, etc. Decăderea din drepturile părintești este cea mai dură sancțiune și urmează a fi aplicată atunci când o cerere interesul copilului, iar autoritățile statului au obligația să întreprindă toate acțiunile ce se impun pentru a preveni separarea copilului de părinți și familia biologică.

2.2. Documentarea copiilor cu buletine și pașapoarte și asigurarea dreptului la cetățenie

La data de 09 noiembrie 1994 a fost adoptată Legea nr. 273 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, iar în scopul asigurării dreptului la libera circulație a fost adoptată Legea nr. 269 din 09 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova.

Ulterior, în scopul transpunerii în practică a prevederilor legale, executivul a adoptat un șir de acte normative referitoare la actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, și anume: Hotărârea Guvernului nr. 210 din 24 martie 2014 cu privire la acordarea înlesnirilor la eliberarea actelor de identitate; Hotărârea Guvernului nr. 125 din 18 februarie 2013 pentru aprobarea Regulamentului privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova; Hotărârea Guvernului nr. 125 din 08 februarie 2008 privind punerea în aplicare a pașapoartelor și a altor documente de călătorie care conțin date biometrice suplimentare; etc.

În condițiile Legii nr. 273 din 09 noiembrie 1994 prin acte de identitate din sistemul național de pașapoarte se înțelege: toate tipurile de pașapoarte, de buletine de identitate, permise de ședere, documente de călătorie ale apatrizilor, etc.

Pașaportul cetățeanului Republicii Moldova și documentul de călătorie pentru apatrizi se eliberează în scopul asigurării accesului persoanelor de a ieși și intra pe teritoriul Republicii Moldova. Deja la naștere copilului i se poate perfecta pașaport. Termenul de valabilitate al pașaportului pentru copii cu vârsta de până la 7 ani este de 4 ani, ulterior, pașapoartele sunt eliberare pe un termen de 7 ani.

La fel, copiilor din momentul nașterii, li se eliberează buletin de identitate al cetățeanului Republicii Moldova pentru întrebuințare în interiorul țării.

Cetățenilor Republicii Moldova li se pot elibera buletine de identitate provizorii, la fel pentru întrebuințare pe teritoriul Republicii Moldova, în următoarele cazuri: persoanei care a depus cerere privind eliberarea buletinului de identitate – pe perioada de confecționare a acestuia; persoanei care nu posedă toate documentele necesare pentru eliberarea buletinului de identitate; persoanei social vulnerabile – pentru a beneficia de asistență socială, medicală sau juridică; persoanei care nu posedă act de identitate pentru efectuarea acțiunilor ce generează schimbarea sau retragerea buletinului de identitate; persoanei reținute sau aflate în arest preventiv – la solicitarea organelor competente; persoanei care renunță la numărul de identificare de stat și la evidența automatizată în Registrul de stat al populației.

Termenul de valabilitate al buletinelor de identitate provizorii nu poate depăși un an, iar în cazul persoanelor care renunță la numărul de identificare de stat, termenul de valabilitate stabilit este de pînă la 10 ani.

Declararea și înregistrarea nașterii copilului cu ulterioara eliberarea a certificatului de naștere este o procedură necesară pentru documentarea cu buletin de identitate și pașaport.

Modalitatea eliberării actelor de identitate este reglementată în Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte nr.273-XIII din 9 noiembrie 1994.

Procesul de asigurare a cetățenilor Republicii Moldova cu acte de identitate din Sistemul național de pașapoarte și de actualizare a informației în Registrul de stat al populației se realizează prin intermediul subdiviziunilor structurale ale Agenției Servicii Publice (ASP) responsabile de eliberarea actelor de identitate.

La depunerea cererii pentru eliberarea actului de identitate se stabilește statutul juridic al copilului, identitatea, domiciliul sau reședința acestuia. Identificarea copilului se face de reprezentantul legal, identificat prin actul de identitate, în temeiul declarației pe proprie răspundere, care se depune în scris în fața persoanei responsabile din cadrul subdiviziunii Agenției Servicii Publice.

Copiii separați de părinți, asupra cărora nu a fost instituită tutela/curatela sau care sînt beneficiari ai serviciilor sociale de plasament se identifică de către autoritatea tutelară sau, după caz, de administrația instituției unde se află copilul. În situațiile cînd identitatea copilului nu poate fi stabilită potrivit aspectelor menționate, se recurge la stabilirea identității prin intermediul instanței de judecată.

În scopul asigurării dreptului la identitate și perfectate a actului de identitate, legiuitorul a stabilit înlesniri.

Astfel, prima documentare cu buletin de identitate este gratuită, indiferent de vîrsta copilului. Alte servicii implementate de ASP, pentru asigurarea documentării populației cu acte de identitate sînt:

- eliberare a pașaportului în termen de o oră copiilor cu vîrsta sub 13 ani și 10 luni;
- diminuarea costului pașaportului pentru copii sub vîrsta de 12 ani;

- depunerea cererii pentru eliberarea actelor de identitate copiilor pînă la 3 ani în mod prioritar, în afara rîndului;
- programarea on-line sau prin telefon pentru prestarea serviciului;
- lansarea serviciului de achitare electronică a serviciilor prestate.

În ultimii ani se remarcă o creștere a numărului copiilor cu acte de identitate. Potrivit specialiștilor, creșterea numărului de documentări este generată de procesul migrațional.

Date statistice din Registrul de stat al populației referitor la numărul copiilor din Republica Moldova				
		2014	2015	2016
1.	Numărul total al copiilor	690900	685500	681300
2.	Numărul copiilor cărora le-a fost eliberat primul buletin de identitate	37136	40025	35909
3.	Numărul copiilor cărora li s-a eliberat primul pașaport	64270	63900	65456

Procesul de documentare al copiilor cu acte de identitate este problematic, mai cu seamă pentru familiile cu venituri reduse, din următoarele considerente:

- actul de identitate se perfectează în baza certificatului de naștere. Copiii fără certificat de naștere nu pot perfectă act de identitate;
- actul de identitate se perfectează în centrele raionale, după caz municipii, persoanele urmează să achite taxa pentru transport tur-retur pentru 2 persoane (copil și reprezentantul legal);
- la cererea de perfectare a actului de identitate se prezintă documentul ce atestă grupa sangvină a copilului. Respectivul certificat se întocmește în cadrul Instituțiilor medicale de sănătate publică, la fel din centrele raionale și nu se eliberează în aceeași zi;
- părintele sau reprezentantul legal al copilului trebuie să posede act de identitate;
- la documentarea copilului, înregistrarea la domiciliu sau la reședință se face la părinți cu acordul acestora, în lipsa acordului, se perfectează act de identitate provizoriu.

2.3. Dobîndirea cetățeniei Republicii Moldova

Prevederile Convenției europene cu privire la cetățenie se regăsesc în conținutul Legii cetățeniei Republicii Moldova care prevede că orice copil, născut din părinți, ambii sau unul dintre care, la momentul nașterii copilului, este cetățean al Republicii Moldova, este considerat cetățeanul acestui stat.

De asemenea, este considerat cetățean al Republicii Moldova, copilul născut pe teritoriul Republicii Moldova din părinți apatrizi, din părinți care au cetățenia unui alt stat sau unul dintre care este apatrid, iar celălalt este străin.

La fel, orice copil găsit pe teritoriul Republicii Moldova se consideră cetățean al acestui stat, atît timp cît nu este dovedit contrariul, pînă la atingerea vîrstei de 18 ani.

Dacă înfietorii copilului apatrid sunt cetățeni ai Republicii Moldova, copilul dobîndește automat cetățenia Republicii Moldova. În situațiile cînd unul din înfietorii copilului este cetățean al

Republicii Moldova, iar celălalt este cetățean străin, ei de comun acord, decid asupra cetățeniei pe care o va avea copilul apatrid. Dacă înfietorii nu cad de comun acord, asupra apartenenței copilului la cetățenia Republicii Moldova, instanța de judecată este în drept să se expună, reieșind din interesele copilului. Consimțământul copilului va fi obligatoriu dacă acesta are împlinită vârsta de 14 ani.

În cazul copilului înfiat care este cetățean străin, iar înfietorii sau unul dintre aceștia au cetățenia Republicii Moldova sau în cazul în care unul dintre înfietori este cetățean străin sau apatrid, copilul poate deveni cetățean al Republicii Moldova dacă renunță la cetățenia altui stat. Excepție de la această situație sunt cazurile prevăzute de acordurile internaționale la care țara noastră este parte.

În cazul în care adopția este declarată nulă copilul apatrid sau cetățean străin, este considerat că nu a fost niciodată cetățean al Republicii Moldova, indiferent dacă domiciliază legal și obișnuit în străinătate sau dacă părăsește țara pentru a domicilia în străinătate.

Copilul apatrid aflat sub tutela cetățenilor Republicii Moldova devine automat cetățean al Republicii Moldova. La fel, copilul apatrid devine automat cetățean al Republicii Moldova dacă unul dintre tutori este cetățean al Republicii Moldova, iar celălalt este cetățean străin. Ca și în situația copilului înfiat, în care părinții nu cad de comun acord, apartenența copilului la cetățenia Republicii Moldova o va decide instanța de judecată.

Dacă copilul aflat sub tutelă este cetățean străin, ambii tutori sau unul dintre aceștia este cetățean al Republicii Moldova sau unul dintre tutori este cetățean străin sau apatrid, copilul poate deveni cetățean al Republicii Moldova dacă renunță la cetățenia statului străin.

Cetățenia Republicii Moldova poate fi obținută prin naturalizare. Cetățeanul străin sau apatridul cu domiciliul legal și obișnuit pe teritoriul Republicii Moldova, care cunoaște și respectă prevederile Constituției, a susținut testul pentru evaluarea nivelului de cunoaștere a limbii de stat și are surse legale de venit, poate dobândi cetățenia statului nostru prin naturalizare dacă respectă una dintre condițiile: are domiciliul pe teritoriul Republicii Moldova timp de 5 ani înaintea împlinirii vârstei de 18 ani; are domiciliul pe teritoriul Republicii Moldova în ultimii 3 ani la părinți sau la copii (inclusiv înfietori sau înfiați) cetățeni ai Republicii Moldova; etc.

Copilul dobândește cetățenia Republicii Moldova dacă este născut din cetățeni străini sau apatrizi care dobândesc cetățenia Republicii Moldova. Dacă numai unul dintre părinți dobândește cetățenia Republicii Moldova, părinții, de comun acord, vor decide asupra cetățeniei copilului. În lipsa unui acord comun a părinților asupra apartenenței copilului la cetățenia Republicii Moldova instanța de judecată va fi cea care se va expune pe caz, reieșind din interesele copilului.

2.3.1. Autoritățile cu atribuții în domeniul examinării cererilor, acordării sau retragerii cetățeniei

Capitolul V al Legii cetățeniei Republicii Moldova prevede instituțiile publice cu atribuții referitoare la cetățenie, și anume: Președintele Republicii Moldova; Agenția Servicii Publice; Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene cu reprezentanțele diplomatice și instituțiile

consulare; Ministerul Afacerilor Interne; Serviciul de Informații și Securitate; Comisia pentru problemele cetățeniei și acordării de azil politic de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

2.3.2. Procedura dobândirii cetățeniei

Demersul privind dobândirea cetățeniei de către o persoană sub vârsta de 18 ani este depus de reprezentantul legal al acesteia. Demersul reprezentantului legal al copilului trebuie să fie autentificat de notar, după caz, de reprezentanța diplomatică sau instituția consulară a Republicii Moldova.

Cererea de dobândire sau redobândire a cetățeniei este adresată Președintelui Republicii Moldova și se depune la ASP fiind însoțită de un set de acte prevăzute la art. 36 din Legea cetățeniei Republicii Moldova³⁴. Termenul de examinare al cererilor nu poate depăși un an și curge din data depunerii tuturor documentelor necesare.

Copilul are dreptul la cetățenie de la naștere, iar statul este obligat să respecte dreptul copilului la păstrarea identității și cetățeniei. Legislația Republicii Moldova, având la bază principiul de evitare a apatridiei, prevede posibilități pentru recunoașterea și acordarea cetățeniei Republicii Moldova copiilor minori.

Reglementările legale exclud situația ca un copil să fie supus condiției de a pierde cetățenia. Cetățenia este confirmată prin actul de identitate, care, după cum s-a menționat la punctul 2.2. al prezentului Studiu, care poate fi perfectat și la naștere.

Date statistice din Registrul de stat al populației referitor la numărul copiilor din Republica Moldova				
		2014	2015	2016
1.	Numărul copiilor care au dobândit cetățenia Republicii Moldova:	37136	40025	35909
	a) prin naștere	28562	29799	23102
	b) prin recunoaștere	69	49	103
	c) prin înfiere	3	0	5
	d) prin redobândire	4	4	4
	e) prin naturalizare	1	0	0
2.	Numărul copiilor cărora le-a fost retrasă cetățenia Republicii Moldova	0	0	0
3.	Numărul copiilor care au renunțat la cetățenia Republicii Moldova	147	128	138

³⁴Pentru dobândirea și redobândirea cetățeniei Republicii Moldova solicitantul prezintă următoarele documente: a) cerere-chestionar; b) autobiografia; c) adeverință de la domiciliu despre componența familiei; d) bonul de plată a taxei de stat; e) fotografii de format respectiv; f) adeverință că nu deține cetățenia anterioară sau adeverință despre aprobarea renunțării la această cetățenie, cu excepția cazurilor prevăzute la art.16 alin.(1). Adeverința despre aprobarea renunțării la cetățenia unui alt stat poate fi prezentată după emiterea hotărârii Comisiei pentru problemele cetățeniei și acordării de azil politic de pe lângă Președintele Republicii Moldova privind aprobarea acordării cetățeniei, în temeiul căreia organul abilitat să recepționeze cererile privind cetățenia Republicii Moldova eliberează, după caz, garanția de dobândire a cetățeniei Republicii Moldova; g) alte documente ce rezultă din prevederile legii. Documentele enumerate se prezintă în limba de stat. Autoritățile publice care dețin informații despre faptul că solicitantul nu întrunește condițiile pentru acordarea cetățeniei Republicii Moldova le vor comunica Comisiei pentru problemele cetățeniei și acordării de azil politic de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

2.3.3 Condiții speciale pentru copiii străini aflați pe teritoriul Republicii Moldova

Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, stabilește regimul juridic aplicabil străinilor minori aflați pe teritoriul Republicii Moldova fără reprezentanții lor legali.

Astfel, potrivit art. 85 al legii menționate, în cazul străinilor minori care au intrat și rămân neînsoțiți pe teritoriul țării noastre, autoritatea competentă pentru străini stabilește identitatea și modul lor de intrare în țară, le asigură, indiferent de modul de intrare în Republica Moldova, reprezentarea printr-o instituție competentă potrivit legii, care le va oferi protecția și îngrijirea necesară, inclusiv cazarea în centre speciale de ocrotire a copiilor, în aceleași condiții ca și minorilor cetățeni ai Republicii Moldova.

Copiii străini aflați pe teritoriul Republicii Moldova beneficiază de aceleași drepturi și garanții sociale ca și minorii cetățeni ai Republicii Moldova, fiindu-le asigurată asistența socială necesară și includerea în programul de învățământ.

Dacă părinții copilului nu au reședință în Republica Moldova, autoritatea returnează copilul în țara de origine a părinților ori în țara unde au fost identificați alți membri de familie, cu acordul copilului.

În situațiile când părinții copilului sau rudele acestuia nu pot fi identificați sau copilul nu este acceptat în țara sa de origine, autoritatea acordă acestuia dreptul la ședere provizorie pe teritoriul Republicii Moldova.

În perioada anilor 2014 – 6 luni 2017 pe teritoriul Republicii Moldova nu au fost atestate cazuri de intrare/ieșire a copiilor neînsoțiți de părinți sau reprezentanți legali.

Legea enunțată, stabilește de asemenea, la art. 86 normele și procedurile de repatriere a persoanelor care s-au născut pe teritoriul Republicii Moldova, dar care din anumite motive nu au dobândit cetățenia Republicii Moldova, precum și nici urmașii acestora, indiferent de locul de trai.

		2014	2015	2016
1.	Numărul copiilor imigrați în Republica Moldova împreună cu părinții	69	45	68
2.	Numărul copiilor repatriați în Republica Moldova	5	13	6

În condițiile Legii nr. 270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova, copiii care intră în procedura de azil, li se aplică măsuri de protecție a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. În aceste situații Biroul de Migrație și Azil al Republicii Moldova urmează să întreprindă toate măsurile ce se impun pentru înregistrarea rapidă a copiilor și

referirea imediată către autoritatea tutelară în vederea asigurării tuturor măsurilor de protecție necesare.

Potrivit datelor Biroului Migrație și Azil, de la an la an se înregistrează o creștere a numărului copiilor refugiați și beneficiari de protecție umanitară.

		Situația la 01.01.2014	Situația la 01.01.2015	Situația la 01.01.2016	Situația la 01.01.2017
1.	Numărul copiilor refugiați și beneficiari de protecție umanitară	31	54	77	70
2.	Numărul copiilor solicitanți de azil	22	22	30	14

Cei mai mulți solicitanți de protecție umanitară provin din Siria (37 cazuri în anul 2016, comparativ cu 20 cazuri înregistrate în anul 2014), fiind urmați de Ucraina (15 cazuri în anul 2016, comparativ cu 0 cazuri în a.2014).

În perioada ultimilor doi ani a crescut numărul copiilor solicitanți de azil din Ucraina, dacă în anul 2014 nu a fost înregistrat nici un caz, în anul 2015 au fost înregistrare 14 cazuri, iar în anul 2016 – 12 cazuri³⁵.

Procedura de recunoaștere a statului de apatrid a fost introdusă în țara noastră în anul 2012 prin operarea modificărilor la Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. Recunoașterea statutului de apatrid a fost solicitat doar de un singur copil care ulterior a dobândit cetățenia Republicii Moldova.

Minorilor cărora le-a fost recunoscut statutul de refugiat, apatrid sau cărora le-a fost acordat protecție umanitară li se perfectează buletin de identitate conform statutului juridic reglementat în Regulamentul privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova³⁶.

2.4. Respectarea drepturilor la nume și cetățenie a copiilor din stînga Nistrului

Analizînd situația per ansamblu pe țară, privind respectarea drepturilor copiilor la nume și cetățenie constatăm că se depun eforturi în vederea documentării tuturor copiilor. Situația persoanelor din stînga Nistrului cu referire la documentarea și înregistrarea nașterii este complexă pornind de la simpla idee că actele emise de autoritățile autoproclamatei republici nistrene nu sînt recunoscute și nu au putere juridică.

³⁵Sursa: Scrisoarea Biroul Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne.

³⁶ Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr. 125 din 18 februarie 2013.

De asemenea, autoritățile naționale nu dispun de pîrghii pentru a monitoriza situația copiilor născuți pe teritoriul Republicii Moldova ai căror părinți sînt domiciliați în regiunea din stînga Nistrului.

Prevederile legale conține reglementări prin care declararea nașterii copilului și înregistrarea acestuia poate avea loc în instituția medicală, la organul de stare civilă în a cărui rază teritorială s-a produs nașterea sau își au domiciliul părinții, astfel autoritățile constituționale nu dispun de date oficiale despre numărul copiilor nou-născuți, a căror naștere a fost sau nu declarată entităților de stare civilă din stînga Nistrului.

Procesul de documentare al copiilor din stînga Nistrului cu acte de identitate este anevoios din următoarele considerente:

- reprezentantul legal care urmează să identifice copilul deține act de identitate eliberat de preținsele autorități transnistrene, prin urmare nu poate depune declarația de identificare pe motiv că el însuși urmează să fie identificat și documentat cu acte de identitate naționale valabile;

- lipsa unui mecanism recunoscut de către autoritățile Republicii Moldova pentru plasarea în serviciile sociale sau instituirea tutelei/curatelei asupra copiilor, locuitori ai regiunii transnistrene;

- lipsa mecanismului de înregistrare a dreptului de proprietate al persoanelor din stînga Nistrului asupra imobilelor la organele cadastrale ale Republicii Moldova, deoarece documentele eliberate de preținsele autorități transnistrene care atestă dreptul de proprietate sau de folosință asupra bunului imobil, necesare pentru înregistrarea la domiciliu și/sau la reședință, sunt în afara cadrului legal al Republicii Moldova;

- imposibilitatea actualizării informației despre persoanele fizice din regiunea transnistreană, atît despre cele care deja sunt incluse în Registrul de stat al populației, cît și despre persoanele care nu sunt luate în evidență. Acești factori denaturează evidența persoanelor cu privire la:

- procesele migraționale interne (înregistrarea la domiciliu/reședință, radierea din evidență);
- procesele migraționale externe (repatrierea cetățenilor RM în localitățile din stînga Nistrului, emigrarea autorizată pentru a se stabili cu traiul în străinătate, etc.);
- schimbarea statutului juridic (dobîndirea cetățeniei altui stat);
- schimbarea stării civile (căsătorie, divorț);
- schimbarea datelor cu caracter personal;
- înregistrarea nașterii, decesului, adopției, etc.

Tot în acest context urmează a fi menționat și faptul că la 10 aprilie 2012, Consiliul Superior al Magistraturii a adoptat Hotărîrea nr.209/14, conform căreia *„orice act emis de autoritățile autoproclamate din Transnistria contravin din capul locului Constituției, faptul referindu-se în egală măsură și la oricare hotărîri, decizii, sentințe pronunțate de judecătoriale instituite în regiunea dată ilegal. Astfel, sînt inacceptabile orice colaborări, conlucrări în aspect juridic și propuneri de soluții juridice cu structurile din regiunea transnistreană”*.

Cetățenii Republicii Moldova domiciliați în stînga Nistrului sînt nevoiți să obțină două hotărîri judecătorești pe aceeași situație de fapt: o hotărîre pronunțată de instanța judecătorească transnistreană și o hotărîre pronunțată de instanța judecătorească constituțională.

Dar nici procedura de examinare a cazurilor cetățenilor din regiunea transnistreană în instanțele judecătorești constituționale nu este aplicabilă în situația în care copilul adoptat în baza unei hotărîri judecătorești transnistrene dorește să-și perfecteze documentele de identitate ale cetățeanului Republicii Moldova după atingerea vîrstei de 18 ani. Or, instanța judecătorească constituțională, cu trimitere la art. 10 din Legea privind regimul juridic al adopției, respinge cererea privind încuviințarea adopției dacă copilul adoptabil a împlinit deja majoratul.

2.5. Politicile statului în vederea asigurării dreptului copilului la nume și cetățenie

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului garantează tuturor copiilor, de la naștere, dreptul la nume și cetățenie³⁷. Totodată, încurajează statele părți, semnatare ale Convenției, să ofere suportul necesar părinților pentru a depăși situațiile de criză.

În observațiile sale adresate Guvernului de la Chișinău, Comitetului ONU privind drepturile copilului³⁸, a recomandat Statului parte să ia toate măsurile necesare pentru a asigura respectarea prioritară a principiului interesului superior al copilului, în conformitate cu art. 3 al Convenției, și incorporarea acestuia în toate prevederile legale, hotărîrile judiciare și administrative, proiectele, programele și serviciile care au impact asupra copiilor. În acest scop, Statul parte trebuie să ia măsurile necesare pentru sporirea conștientizării privind aplicarea practică a acestui principiu.

Astfel, pentru a asigura respectarea principiului interesului superior al copilului, după cum a mai fost menționat, în anul 2009 a fost simplificată procedura de înregistrare a copiilor nou-născuți și asigurarea lor cu buletine de identitate, prin adoptarea de către Guvernul Republicii Moldova a Hotărîrii nr.258 din 03 aprilie 2009.

Tot în anul 2009, în scopul susținerii financiare a cetățenilor Republicii Moldova, a fost adoptată Hotărîrea Guvernului nr.844 din 18 decembrie 2009 cu privire la asigurarea cetățenilor Republicii Moldova cu buletine de identitate, conform căreia prima documentare a cetățenilor Republicii Moldova cu buletine de identitate se realizează gratuit.

În scopul susținerii populației de etnie romă, la 08 iulie 2011, prin Hotărîrea Guvernului nr. 494, a fost aprobat Planul de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2011-2015. Unul din obiectivele Planului de acțiuni a fost și creșterea anuală cu 5% a ratei persoanelor de etnie romă documentate cu acte de identitate avînd în vedere că accesul populației romă la serviciile de bază și dificultățile în realizarea drepturilor economice și sociale fundamentale sînt condiționate de lipsa actelor de identitate.

³⁷ Articolul 7.

³⁸ Observațiile finale ale Comitetului privind drepturile copilului: Republica Moldova, Sesiunea din 18 și 19 septembrie 2017 în cadrul căreia a fost examinat Raportul consolidate al 4-lea și al 5-lea despre implementarea prevederilor Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

Pentru a soluționa problemele de documentare cu acte de identitate ale populației de etnie romă din Republica Moldova, Guvernul a adoptat Hotărîrea nr. 497 din 06 iulie 2012 privind acordarea unor scutiri la plata serviciilor de stare civilă. Ulterior, acțiunile privind susținerea populației rome s-au extins pentru perioada anilor 2016-2020 odată cu adoptarea Hotărîrii Guvernului nr. 734 din 09 iunie 2016.

La 14 iunie 2013 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți care stabilește procedurile de identificare, evaluare, asistență, referire, monitorizare și evidență a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, precum și autoritățile și structurile de aplicare a procedurilor respective.

Pentru executarea prevederilor Legii nr. 140 din 14 iunie 2013, Guvernul a adoptat Instrucțiunea privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea asistenței și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului³⁹.

Urmare a examinării subiectului copiilor nedocumentați la ședința Consiliului național pentru protecția drepturilor copilului din 04 aprilie 2016, prin Hotărîrea nr.1 s-a dispus *„înstituirea unui grup de lucru interinstituțional pentru soluționarea problemelor existente în vederea asigurării dreptului copilului la înregistrarea nașterii”*.

În temeiul Hotărîrii Consiliului național pentru protecția drepturilor copilului, grupul de lucru interinstituțional urma să efectueze o analiză situațională a eficienței sistemului național de înregistrare a copilului și să elaboreze recomandări pentru a asigura interoperabilitatea datelor furnizate de diferite autorități responsabile de înregistrarea copiilor, a opera modificările cadrului normativ existent și a eficientiza modalitatea de comunicare și procedura de colaborare a structurilor abilitate, în vederea optimizării formulei de monitorizare și asistență a părinților în procesul de înregistrare a nașterii copiilor.

Totodată, Ministerului muncii, protecției sociale și familiei (în prezent Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale) îi revenea sarcina să prezinte secretariatului CNPDC, în termen de 30 de zile, informația privind numărul copiilor nedocumentați din fiecare unitate administrativ-teritorială, aflați în evidența serviciilor de asistență socială; informația generalizată privind cauzele nedocumentării și măsurile întreprinse, și monitorizarea, o dată la 6 luni, a procesului de documentare a copiilor.

Ministerul Justiției a propus Cancelariei de Stat reingineria serviciului de înregistrare a nașterii, prin elaborarea unei noi proceduri tehnice și juridice privind înregistrarea faptului nașterii în instituțiile medicale, fapt ce va exclude necesitatea prezentării de către părinți a certificatului medical constatator al nașterii la organele de stare civilă pentru realizarea înregistrării de stat a faptului nașterii⁴⁰.

În luna octombrie 2017, Guvernul a venit cu modificări în actele normative care prevăd simplificarea procedurii de perfectare a actelor de identitate. Cetățenii nu vor mai trebuie să

³⁹ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 270 din 08 aprilie 2014.

⁴⁰ Procesul-verbal al ședinței CNPDC din 04 aprilie 2016.

prezinte actele de stare civilă la solicitarea serviciului de perfectare a buletinului de identitate sau pașaport deoarece acestea date deja sunt procesate de Agenția Servicii Publice.

Constatăm, că autoritățile naționale și-au conjugat eforturile pentru a asigura dreptul la identitate pentru fiecare persoană de pe teritoriul Republicii Moldova, îmbunătățind cadrul legislativ și normativ, elaborînd mecanisme intersectoriale. Cu toate acestea, asigurarea respectării dreptului la nume și cetățenie a copiilor, trebuie să se afle și în continuare pe agenda de lucru a factorilor de decizie atît pe termen mediu cît și pe termen lung.

CAPITOLUL III

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Constituția Republicii Moldova garantează ocrotirea maternității, a copiilor și tinerilor de către stat, care urmează să faciliteze, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin. Totodată, mamei și copilului le este garantat dreptul la ajutor și ocrotire specială. Copiilor și tinerilor le este asigurat un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor.

În acest scop a fost armonizat cadrul normativ și legislativ, fiind majorate indemnizațiile de creștere a copiilor, elaborate și implementate mecanisme de protecție a copiilor în situații de risc și a celor separați de părinți, simplificarea procedurii de documentare a populației, introducerea diferitor înlesniri pentru perfectarea actelor de identitate.

În pofida eforturilor depuse, copiii și adulții fără identitate rămân a fi în continuare potențiale victime a exploatării și traficului de ființe umane. Neasigurarea dreptului la nume și cetățenie a copilului duce la încălcarea altor drepturi, și anume:

- Guvernul are calitatea de asigurat⁴¹ atunci când vorbim despre asigurarea obligatorie de asistență medicală, pentru copiii de vîrstă preșcolară, elevi, copii neîncadrați în procesul educațional pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani, dar serviciile medicale urmează a fi acordate în temeiul unui act ce confirmă identitatea copilului.
- Statul asigură dreptul la educație tuturor copiilor pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani⁴². Pe de o parte instituția de învățămînt include copilul în procesul de studii pentru a nu-i leza dreptul la educație, pe de altă parte, la absolvirea ciclului gimnazial elevul este în imposibilitatea să ridice Certificatul de studii gimnaziale în lipsa unui act ce-i confirmă identitatea.
- Pentru copiii orfani și cei aflați sub tutelă/curatelă, statul, în scopul asigurării dreptului la asistență și protecție socială, a aprobat normele provizorii de cheltuieli în bani pentru elevii din școlile profesionale și de meserii, instituțiile de învățămînt mediu de specialitate și superior, școlile de tip internat și casele de copii⁴³. Mijloacele financiare se acordă în temeiul actului ce confirmă identitatea copilului orfan sau a copilului aflat sub tutelă/curatelă.
- Persoana fizică dobîndește capacitatea de muncă la împlinirea vîrstei de 16 ani. Totodată, persoana poate încheia un contract individual de muncă și la împlinirea vîrstei de 15 ani, dacă, în consecință, nu îi vor fi periclitate sănătatea, dezvoltarea, instruirea și dezvoltarea profesională⁴⁴. Pentru evitarea exploatării copiilor prin muncă cît și pentru respectarea prevederilor legale potrivit cărora se interzice munca

⁴¹ Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală nr. 1585 din 27 februarie 1998.

⁴² Articolul 35 din Constituția Republicii Moldova, articolul 13 din Codul educației al Republicii Moldova.

⁴³ Hotărîrea Guvernului R. Moldova nr. 870 din 28 iulie 2004.

⁴⁴ Articolele 46, 96, 100, 306 din Codul Muncii.

nedeclarată⁴⁵, angajarea copilului în câmpul muncii urmează a fi realizată în baza unui act de identitate.

- În scopul asigurării unui venit lunar minim garantat pentru familiile defavorizate a fost adoptată Legea nr. 133 din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social. Solicitantul de ajutor social, odată cu cererea privind acordarea ajutorului social, urmează să prezinte actele de identitate ale tuturor membrilor familiei⁴⁶. În temeiul cererii, actelor de identitate și a componenței familiei se va determina venitul familiei și va fi stabilit cuantumul ajutorului social. Cuantumul venitului lunar minim garantat pentru fiecare membru al familiei se stabilește din venitul minim garantat pentru solicitant, pentru alt membru adult al familiei, pentru fiecare copil, etc. În lipsa actului de identitate a membrilor familiei suma ajutorului social va fi stabilită diferit de necesitățile reale ale familiei.

Legiuitorul a prevăzut că pentru persoanele social-vulnerabile, care nu dețin toate actele necesare pentru perfectarea buletinului de identitate să le fie eliberate buletine de identitate provizorii, pentru a beneficia de asistență socială, medicală sau juridică, dar termenul de valabilitate nu poate depăși un an⁴⁷. Totodată, în cazul eliberării buletinului de identitate provizoriu, se stabilește existența actelor de stare civilă înregistrate pe numele solicitantului. Prin urmare, actul de stare civilă rămîne a fi o precondiție, inclusiv și pentru primirea buletinului de identitate provizoriu.

Cetățenii Republicii Moldova și apatrizii care domiciliază permanent în Republica Moldova sînt obligați să dețină de la naștere buletine de identitate. Aname buletinul de identitate este actul care confirmă apartenența persoanei la cetățenia Republicii Moldova. În buletinul de identitate este reflectată informația despre cetățenia persoanei.

- Constituția Republicii Moldova consfințește apărarea patriei ca un drept și o datorie a fiecărui cetățean. Obligația cetățeanului Republicii Moldova de a-și apăra patria este realizată prin îndeplinirea serviciului militar⁴⁸.

Toți cetățenii Republicii Moldova la atingerea vârstei de 16 ani sînt luați în evidența militară. Recruții, care au fost luați în evidența militară de către comisiile medico-militare teritoriale primesc o adeverință de recrut. Acest act este document obligatoriu pentru documentarea tînărului care a atins vârsta de 16 ani cu actul național de identitate și/sau pașaportul internațional. Tînărul al cărui drept la nume nu a fost asigurat este în imposibilitate de a satisface serviciul militar, avînd în vedere că și adeverința de recrut se eliberează în temeiul certificatului de stare civilă.

- În lipsa actului de identitate un tînăr nu poate fi admis la examenul pentru eliberarea permisului de conducere și nu poate obține permisul de conducere⁴⁹.

⁴⁵ Articolul 7¹ din Codul Muncii.

⁴⁶ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social nr.1167 din 16 octombrie 2008.

⁴⁷ Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte nr. 273 din 09 noiembrie 1994.

⁴⁸ Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei nr. 1245 din 18.07.2002.

- În lipsa actului ce confirmă identitatea copilului îi este îngăduit dreptul la libera circulație (la intrarea și ieșirea din țară).

Deși lipsa actului de identitate a persoanei îi îngădește asigurarea mai multor drepturi, acest fapt nu este un impediment pentru reținerea, arestarea sau condamnarea copilului, a cărui drept la nume îi este lezat. Persoana care a săvârșit o faptă prejudiciabilă urmează a fi atrasă la răspundere. Copiii sînt pasibili pentru răspundere penală de la vîrsta de 16 ani, în unele cazuri de la vîrsta de 14 ani⁵⁰. În asemenea cazuri, la solicitarea organelor competente persoanei reținute sau aflate în arest preventiv îi este eliberat buletin de identitate provizoriu.

Comparativ cu anul 2013, în prezent au fost înregistrate progrese la capitolul asigurării copiilor a drepturilor la nume și cetățenie. Numărul copiilor fără identitate s-a redus cu circa 50%, potrivit informației acumulate și sistematizate. Se constată o creștere a ratei anuale de înregistrare și documentare a nou-născuților romi, care în anul 2015 a atins 90% și o creștere a numărului de persoane de etnie romă cu acte de stare civilă cu 15% anual⁵¹.

Datele statistice ne vorbesc despre numărul copiilor fără identitate care se află în vizorul autorităților și nicidecum despre numărul real al copiilor cărora nu le este asigurat dreptul la nume și cetățenie.

Cazurile copiilor cărora în continuare nu le este asigurat dreptul la nume, se află în evidența autorităților timp de cîțiva ani și sunt dintre cele mai complexe.

Nu este cunoscută situația reală a copiilor din stînga Nistrului, deoarece nu există un mecanism statal de monitorizare a minorilor din regiunea controlată de autoritățile neconstituționale.

Accesul la serviciile de asistență și protecție a copilului este condiționat de asigurarea dreptului la nume și cetățenie.

Reieșind din problemele cu care se confruntă părinții, reprezentanții legali ai copiilor și/sau reprezentanții autorităților tutelare în procesul de documentare al copiilor, pentru îmbunătățirea situației se propun următoarele recomandări:

• **Recomandări de îmbunătățire a cadrului legislativ:**

1) Legea nr. 100 din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă:

- la art. 22 alin. (5) ce prevede că termenul de declarare a nașterii se face în cel mult 3 luni din ziua nașterii copilului, sintagma de "în termen de cel mult 3 luni" va fi înlocuită cu "în termen de cel mult 30 de zile" ;

⁴⁹ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la permisul de conducere, organizarea și desfășurarea examenului pentru obținerea permisului de conducere și condițiile de admitere la traficul rutier nr.1452 din 24 decembrie 2007.

⁵⁰ Articolul 21 din Codul Penal.

⁵¹ Planul de acțiuni privind susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2016-2020 aprobat prin Hotărîrea Guvernului R.Moldova nr.734 din 09 iunie 2016.

- la art. 21 alin. (1) va avea următoarea redacție ”*Înregistrarea nașterii copilului se face la organul de stare civilă în a cărui rază teritorială s-a produs nașterea copilului.*”;
- la art. 13 ce se referă la recunoașterea și confirmarea faptelor de stare civilă se va modifica și completa, astfel ca autoritățile competente din Republica Moldova să recunoască faptele de stare civilă produse în regiunea din stînga Nistrului;
- 2) În Codul Contravențional al Republicii Moldova, la art. 339 alin. (1) sancțiunea sub formă de amendă pentru tăinuirea nașterii sau declararea nașterii cu încălcarea condițiilor sau termenilor prevăzute de legislație va fi de la 10 la 15 unități convenționale;
- 3) Legea privind finanțele publice nr. 397 din 16 octombrie 2003 urmează a fi revizuită în vederea distribuirii mijloacelor financiare pentru salarizarea specialistului în protecția drepturilor copilului din cadrul primăriilor a căror atribuții sînt prevăzute în Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți;
- 4) Legea nr.273-XIII din 9 noiembrie 1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, urmează a fi revizuită astfel, încît informația despre grupa sangvină va fi exclusă din buletinele de identitate și pașapoarte.

• **Recomandări de îmbunătățire a cadrului normativ și a procedurilor interne:**

- 1) revizuirea mecanismului de evidență al nașterilor neînregistrate prin intermediul IDNP-urilor copilului pentru a evita dublarea, avînd în vedere că în prezent avizul privind eliberarea certificatului medical constatator al nașterii nu poate fi radiat de la control;
- 2) reglementarea procedurii de evidență automatizată în domeniul eliberării actelor de stare civilă;
- 3) intensificarea cooperării intersectoriale pentru identificarea și documentarea copiilor a căror drept la nume și cetățenie este încălcat;
- 4) asigurarea unui mecanism viabil pentru monitorizarea situației copiilor din stînga Nistrului și documentarea acestora cu acte de identitate din sistemul național.

• **Recomandări de ordin general:**

- 1) instituirea/eficientizarea mecanismelor responsabile de evidența populației la nivel local;
- 2) intensificarea eforturilor pentru a monitoriza și ține evidența viitoarelor mame, în special a acelor din familii vulnerabile și/sau needucogene, supravegherea postnatală a copilului;
- 3) asigurarea școlarizării copiilor fără acte de identitate;

METODOLOGIA

de elaborare a Studiului „Respectarea drepturilor copilului la nume și cetățenie”

Metodologia de elaborare a Studiului „Respectarea drepturilor copilului la nume și cetățenie” stabilește procesul de elaborare a analizei în ceea ce privește modul de realizare a respectării drepturilor și libertăților fundamentale stabilite de Convenția ONU cu privire la drepturile copilului și Legea nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului.

Obiectivele de bază în procesul cercetării sunt următoarele:

1. Evaluarea nivelului de respectare și asigurare a drepturilor copilului la nume și cetățenie;
2. Cauzele nerespectării drepturilor copilului la nume și cetățenie;
3. Problemele cu care s
4. e confruntă autoritățile în asigurarea respectării drepturilor copilului la nume și cetățenie;
5. Politicile promovate pentru asigurarea respectării drepturilor copilului la nume și cetățenie.

Scopul Studiului: analiza modului de respectare a dreptului copilului la nume și cetățenie.

Principalele **domenii** acoperite în cadrul Studiului au fost:

1. Analiza cadrul legal național și standardele internaționale în domeniul drepturilor copilului, în special în ceea ce privește dreptul la nume și cetățenie;
2. Analiza experienței internaționale în domeniul asigurării dreptului la nume și cetățeniei a copilului;
3. Analiza situației actuale în Republica Moldova (inclusiv regiunea din stînga Nistrului) pe segmentul documentării copiilor, asigurării dreptului la cetățenie și protecție umanitară a copiilor refugiați și a solicitanților de azil;
4. Analiza cauzelor și problemelor ce duc la lezarea drepturilor copilului la nume și cetățenie.

Nivelul de respectare a drepturilor copilului la nume și cetățenie a fost realizat prin colectarea și structurarea informațiilor și a altor materiale scrise, relevante, și anume:

1. *informații primare* furnizate de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Agenția Servicii Publice, Serviciul de Stare Civilă, Autoritățile publice locale de nivelul II, Biroul Național de Statistică, Biroul de Migrație și Azil, *care reprezintă*:

- date statistice privind numărul copiilor nedocumentați fără acte de identitate;
- informații privind realizarea acțiunilor de documentare a copiilor cu certificate de naștere și buletine de identitate;
- date despre dobîndirea cetățeniei Republicii Moldova;
- informație privind politicile și inițiativele la nivel național;
- date cu privire la perspectivele de viitor din domeniu (dezvoltare de politici, servicii, etc.).

2. *informații adiționale obținute în baza*:

- analizelor, studiilor, cercetărilor din domeniu;
- articolelor/comunicatelor din mass-media.

3. *informații obținute în urma analizei documentelor și datelor din domeniu*:

• strategii, concepții, programe ce se referă la documentarea copiilor, precum și actorii responsabili de acest segment;

• acte legislative și normative care definesc competențele organizațional-funcționale a actorilor responsabili în domeniu.

4. *informații obținute în urma ședințelor consultative cu actorii relevanți.*